

NOVA PRAVDA

GLASILO NARODNO-SOCIJALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Gradišče št. 7, levo.
Telefon št. 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina: za tuzemstvo 4 Din za inozemstvo 6 Din.

Inserati se računajo po velikosti: Cene so navedene v oglasnem delu.

Naš zbor.

»Tretjič sem danes na vašem zboru, a noben me še ni tako zadovoljil, kot današnji,« je prostodušno zatrdil naš češki brat Šolc v svojem nagovoru. In res, takega zbora naša stranka, kateri demokrati dan na dan zvone zadnje uro, še ni imela! Pa ne samo po številni udeležbi, temveč, kar je glavno, po notranji vrednosti razprav.

Na zboru smo govorili o položaju, ki ga zavzema naša stranka v političnem življenju v državi. Če tudi posamezni pristaši motre politično situacijo iz različnih vidikov, se je po vsestranskem in temeljitnem razgovoru pokazala popolna soglasnost, ki je izzvenela v tem, da mora stranka ohraniti akcijsko svobodo. V politične zveze se naša stranka ne more spuščati, posebno v take ne, v katerih bi lahko utrpela razvojná možnost narodno-socijalističnega programa. Pogrešno bi bilo, če bi se stranka brez potrebe in koristi vezala na bloke, ki so od danes do jutri.

Vsi današnji bloki temelje na dogovorih strank, ki skušajo spraviti v sklad različna naziranja o državnopravnih vprašanjih. Preko teh vprašanih se še ni dvignila naša notranje-politična situacija.

Ne zanikamo, da je za enkrat najvažnejše, da se državno-pravni spor v naši državi že enkrat spravi z dnevnega reda. Vendar nas državno-pravni spori ne smejo spraviti iz ravnotežja, če, so še tako važni za presojo notranje-političnih razmer. Naša stranka nima zastopstva tam, kjer se odločuje o državni upravi. Če pa stranka aktivno ne more poseči v izpremembo državnega ustrojstva, je tudi neoportuno, da bi se izpostavljala za bloke, ki so vzeli v zakup reševanje plemenskih in pokrajinskih nesoglasij. Temmanj, ker nobeni izmed nastopajočih skupin ne more pripisovati zmogljivosti, da izvede to, kar propagira.

Na letošnjem običnem zboru smo točno označili svoje stališče glede ustavnega vprašanja. Tako jasno, da ne preostaja nobenih dvomov več, kaj pravzaprav hočemo. Kakor smo si pa

na jasnem v ustavnem vprašanju, tako tudi vemo, da nobena izmed današnjih strank ne more dati garancij, da bi se naš ustavni program izvedel. Kajti naš program ni samo upravnega in kulturnega značaja. Naš program zahteva vse več. Zahtevamo ureditev države na socijalističnih principih. Šele po uveljavljenju socijalizma je pričakovati, da bo pričelo jugoslovansko delovno ljudstvo živeti življenje svobodnih državljanov. Še-le potem bo konec izkoriščanju šibkejših od močnejših.

Če pa že polagamo poglobljeno važnost na korekturo ustave v socijalističnem zamisleku, potem smo lahko prepričani, da vladajoče meščanske stranke v tem pogledu ne bodo nikdar prav popravile ustave. Edino socijalistični blok bi bil zmožen vsaj v glavnem izvesti naš ustavni program.

Seveda je pa pot do socijalističnega bloka, žal, še dolga. Prvič se še tako kmalu ne bo našel skupni akcijski program med socijalističnimi strankami, drugi pa socijalisti tudi ne bodo čez noč tako močni, da bi odločevali v državni politiki.

Enkrat bo gotovo prišlo do vlade, v kateri bodo odločevali socijalisti: naš razredno organizirani mali kmet in delavec. Takrat šele imamo pričakovati boljše čase.

Za uresničenje te lepše dobe pa moramo delati prav vsi, ki stojimo v vrstah delovnega ljudstva! V idejni propagandi socijalizma je rešitev ustavnega vprašanja, rešitev bednih izpod jarma modernega kapitalizma.

Naš strankin zbor je pokazal, da je v naših vrstah veliko idealnih in navdušenih delavcev. Pokazal je, da gremo svojem cilju nasproti in naj nas nasprotniki še tako omalovažujejo in psujejo. V nas je mlada, sveža moč, ki bo gotovo v bližnji bodočnosti premagala stari in ustvarila novi svet. Z navdušenjo apostolsko besedo pojdemo med ljudstvo v zavesti, da je bodočnost naša!

Potek V. rednega strankinega zbora.

V petek 21. t. m. popoldne so prispeli češki delegati, bratje poslanci Emil Špatný in Jindřich Trnabrský, podžupan v Kraljevi Vinohradih, Jiří Pichl in centralni tajnik češkoslov. nar.-soc. stranke Antonín Šolc, da tudi letos, kot običajno, prisostvujejo našemu običnemu zboru. Sprejel jih je na kolidoru strankin načelnik z močno odborovo delegacijo.

V restavraciji »pri Slonu« je priredilo zvečer strankino načelstvo z zastopniki ljubljanskih krajevnih organizacij milin gostom prirčni pozdravni sestanek.

V soboto 22. t. m. ob 3. uri se je vršila seja osrednjega izvrševalnega odbora, na kateri so bili polnoštevilno zastopani vsi zunanji delegati. Na štirih urah se je sklenilo in uredile važne strankine zadeve načelnega pomena za bodoči strankin razvoj. Ob 8. uri zvečer se je pričelo delegatsko zborovanje, ki je trajalo do 1. ure po polnoči. Navzoči so bili delegati iz vseh naših posejank v Sloveniji in iz Zagreba.

V nedeljo, 23. t. m. je načelnik tovariš Ivan Deržić, o pol 10. uri otvoril zbor ter pozdravil v veliki dvorani Narodnega doma zbrane tovariše. Med njegovim pozdravnim govorom vstopijo burno aklamirani bratje Čehi. Na pozdrav tovariša Deržića se priključijo k besedi podžupan in predsednik osrednjega delavske šole, brat Jiří Pichl:

Mili bratje in sestre!

Zahvaljujem se vam za prisrčne pozdrave ter vam jih vračam v imenu kulturnih organizacij češkoslov. soc. stranke, katero sem poverjen zastopati na tem zboru. Vaši jasni in odkriti pogledi, polni navdušenja, mi pričajo, da govori v tem trenutku vaše srce, polno ljubezni do ideje in dela za zmago naših skupnih ciljev.

Pri vas se je narodno-socijalistični pokret pričel pod istimi pogoji kot pri nas. Narodne stranke niso imele nikakega smisla za potrebe proletarijata, socijalistične stranke pa ne razumevanja za narodne težnje, ker so bile pod vplivom nemških voditeljev. Radi teh nedostatkov je iz nujne potrebe nastala narodno-socijalistična stranka.

Tudi naši boji ob in po rojstvu stranke so bili težki, zlasti ker nismo imeli lastnega dnevnega tiska niti ne gromotnih sredstev za propagando. Ko pa smo po-

kazali, da je pri nas sila v ideji, ljubezni in delu, so vstali vsi proti nam, da naš pokret zaduše. Ni jim uspelo! Danes smo ena najmočnejših strank češkoslovaške republike ter odločujemo o usodi naše države. Tudi vašim nasprotnikom se ne bo posrečilo zatreti vas. Kakor smo postali močni mi, tako postanete tudi vi močni in odločujoči faktor v svoji domovini. Vaša misel sama je tako velika, da ne more pasti.

Za kaj nam gre? Hočemo izpremembo današnjega krivičnega, kapitalističnega družabnega reda v pravični, to je socijalistični red; hočemo, da uživaj delavec, bodisi duševni, kakor manualni v polni meri plod svojega dela. Ni pa naš cilj nasilna, krvava revolucija, pri kateri nosi običajno vso težo trpljenja in izgub le sam proletarijat. Hočemo duševno evolucijo, ustvariti hočemo novega človeka, ki bo znal ne le razbiti okov kapitalizma, ampak oprostiti tudi sam sebe svojih slabih lastnosti, katerih korenina je sebičnost. Vzgojiti hočemo plemenite, značajne in odločne somišljenike s trdnim političnim prepričanjem. Le ti bodo zmožni osvoboditi tudi človeštvo. Kaj nam koristijo slabosti, na katerih sigurnost v odločilnem trenutku ne moremo računati!

Prihajam k vam kot zastopnik kulturne organizacije, osrednje delavske šole, ki spada pri nas med prve vzgojne institucije. Nad 2400 naših bratov in sester sedi vsak večer samo v Pragi v 48 raznih kurzij. Nad 2400 delavcev si po napornem dnevnem delu išče v naši šoli vsak večer popolnitve svoje izobrazbe. Kulturno delo je pri nas v stranki najvažnejši faktor in potrebno je, da tudi vi posvetite vso pažnjo in skrb duševni izobrazbi delavstva. Če boste kulturno delali, postanete v do glednem času najmočnejša stranka v Jugoslaviji. In to vam želim iz vsega srca!

Ni še politično dolgotrajno ploskanje, ko izpregovori narodni poslanec, brat Emil Špatný:

Slavni parlament jugoslovanskega proletarijata!

Pozdravljam vas v imenu kluba češkoslovaških socijalističnih poslan-

cev. Nisem prvič med vami. Že pred vojno nas je spajala skupna ideja, ko smo v Trstu in v Pulju v Narodni Delavski organizaciji položili temelje narodnemu socijalizmu na slovanskem jugu. Z navdušenjem se spominjam časov, ko smo skupno spodkopavali temelje avstrijskemu režimu. Vi in mi smo se morali boriti proti Nemcem in Italijanom. Spominjam se pri tej priliki vaših neosvobojenih bratov v Primorju in Korotanu. (Te besede brata Špatnýja so tako silno vplivale, da je nastal gromovit aplavz ter je ves zbor nadaljni njegov govor poslušal stoji). Pulju, Reki, Gorici, Ajdovščini, Nabrežini, Vipavi, Celovcu in Beljaku! Nobena država ni na mirovni konferenci tako nesrečno uspela, kot Jugoslavija, ki je izgubila toliko čisto narodnega teritorija. A mi verujemo, da pride čas, ko se bo ta krivica popravila in bodo vsi ti bratje osvobojeni.

V preteklosti smo imeli skupne interese, imamo jih pa tudi v bodočnosti. Mi in vi se borimo proti kapitalističnemu izkoriščanju delavskega razreda. Mi in vi hočemo državo, v kateri vladaj narod, to je delavsko ljudstvo. Tudi naša stranka ni bila vedno tako močna, kot je danes. Tudi mi smo bili zasmejavani, preganjani, brez dnevnika, a kljub temu nismo obupali. Velikokrat smo bili poraženi. Sam Klofač je petkrat propadel, predno je bil izvoljen. Tembolj je rasla naša energija, tem intenzivnejše je bilo naše delo, tem požrtvovalnejše smo šli v boj. In rasi smo! Tako boste rasli tudi vi. V skupnem boju, operti drug na drugega, se bomo borili proti skupnim sovražnikom, v skupnem boju bomo gradili boljšo bodočnost slovanskemu proletarijatu! (Živahno pritrdjevanje.)

Nato pozdravi zborovalce centralni tajnik, brat Antonín Šolc:

Bratski zbor, cenjeni bratje!

Prinašam vam pozdrave osrednjega izvrševalnega odbora češkoslovaške socijalistične stranke. Storim to vrlo rad, ker vidim uspehe vašega dela. Tretjič sem danes na vašem zboru, a noben me še ni tako zadovoljil, kot današnji, ki je dokaz razmaha in napredka narodno - socijalistične misli med vami. Nič pa bi me bolj ne razveselilo, kakor če bom mogel prihodnje leto na vašem zboru bratsko stisniti roko številnim somišljenikom iz Srbije, Hrvatske, Bosne, Dalmacije in drugih krajev vaše lepe domovine kot delegatom novih, trdnih narodno - socijalističnih organizacij.

Prav na vaših tleh bi bilo potrebno, da zraste velika narodno - socijalistična stranka. Kaj bi to pomenilo za politični napredek v državi — narodu, kakšno vrednost bi to imelo za razvoj socijalizma! Bratje in sestre! Za ta cilj je treba delati, za prevrat duševni in socialni, za prerodenje človeka. Ne propagiramo revolucije, marveč naše udejstvovanje naj bo globlje, v duševnem razvoju in kulturnem delu. Le to bo osvobodilo proletarijat in človeštvo. V slovanskih državah naj bi bila glavna ideja socialna enakopravnost. Za propagando našega pokreta na ne zadostuje finančna sila, če ni podrobnega požrtvovalnega dela. Danes, ko vidim vaše navdušenje in čutim vašo ljubezen do proletarijata, ki predstavlja vaš narod, sem prepričan, da je narodni socijalizem na zmago vitem pohodu v Jugoslaviji. Današnji zbor naj bo mejnik v vašem razvoju! Naj živi vaša stranka! Želim, da se nam posreči z vzajemnim delom, z roko v roki razširiti narodno - socijalistično misel v vseh slovanskih državah!

Za bratom Šolcem dobi besedo poslanec, brat Jindřich Trnabrský:

Mili bratje in sestre!

Pozdravljam vas v imenu gospodarskih organizacij češkoslovaške soc. stranke v nadi, da bom čimprej mogel enake pozdrave izraziti na ustavnem običnem zboru centrale vaših gospodarskih organizacij. Ta nada se mora uresničiti, da realiziramo misel osvoboditve delavskega razreda izpod kapitalističnega vpliva. Hočemo nov, nov gospodarski proizvodni sistem, ki se opira na zadrugništvo. Zadrugništvo je ona velika sila, ki vodi k zmagi socijalizma. Želim, da bi se čimprej oživitvori taka organizacija tudi v Jugoslaviji pod okriljem vaše stranke. Pri tem delu in stremljenju vas hočemo vsikdar podpirati. Nazdar!

Vsi govori čeških bratov so vzbudili pri zborovalcih veliko navdušenje.

Predsednik, tovariš Deržić se zahvali bratom Celom za prisrčne in bodrilne besede ter sporoči, da se je, kakor vedno, spomnil tudi letošnjega zbora naš voditelj in prvobornik, senator brat Václav Klofač, ki je poslal sledeče pismo:

Bratje!

Strankin zbor je manifestacija misli. Ideja vaše stranke je naša ideja. Zato je vaša manifestacija, tudi naša manifestacija.

Naša ideja je bila aktualna pred vojno, a je aktualna tudi po vojni, ki nas je osvobodila političnega in narodnega robstva. Drevo raste od spodaj, iz korenine, a korenina narodov in držav je ljudstvo. Sila in bodočnost naših narodov in držav sta v zadovoljstvu najširših ljudskih vrst, zato mora biti zdrava narodna politika demokratična in socialna, zato je naš narodni program: narodni socijalizem.

Ljubimo svoj narod in zato ljubimo svoje ljudstvo in zato delamo za njegovo gospodarsko, socialno in kulturno povzdigo. Naš socijalizem ni destruktiven, on je konstruktiven, ni to le boj za en razred, marveč za ves narod, ki mu služimo in za čegar srečo obstajamo kot stranka.

Nikdar ne pozabimo, da je od Nemcev vladana internacionala med vojno izdala nas Slovane! Tako Dunaj, kot Berlin. Nova, druga internacionala, kakršna je sedaj, je za nas le nemška internacionala, obvladana od nemških političnih tendenc. Slovanski narodi in mali narodi sploh se morajo naprejši združiti sami, da ne bodo nikdar več igrali inferiorne vloge v rokah katerekoli tuje organizacije, in če bi bila ta še tako velika; kajti že to je značilno, da v vodstvu II. internacionala ni niti enega Slovana.

V socijalizmu zaznamujemo napredek. Očiščujemo ga od zablod in predsodkov. Nočemo nove cerkve in slepe vere v dogme, naš novi socijalizem raste iz življenja in je praksa in delo. To ni tehnična revolucija, revolucija surove sile, zakaj socijalizem ni tehnični problem, marveč je predvsem moralni problem. Naš socijalizem ni le emancipacija, osvobodjenje izpod pritiska velikega kapitala, marveč tudi osvobodjenje od lastnih slabosti, je notranja revolucija, zmaga človečanstva in plemenitosti nad vsem, kar je nizkotelega in sebičnega v nas samih.

Novi človek je temelj nove, boljše človeške družbe, zato je naš socijalizem realističen in etičen, socijalizem moralnega prepoveda, ki iz dogmatičnega, cerkvenega, papirnatega starega socijalizma ustvarja socijalizem vzajemne ljubezni, solidarnosti in pravega bratstva.

Za ta veliki cilj delate vi in mi. Iz tega dela se odziva slovanski duh in bije v njem slovansko srce. Zato se naša stranka tako veseli vašega organizacijskega dela in zato v dokaz solidarnosti pošilja na vaš zbor svoje delegate.

V imenu osrednjega izvrševalnega odbora češkoslovaške socijalistične stranke pozdravljam vaš kongres in kličem nadaljnemu razvoju narodnega socijalizma, ki bo v okrepitev narodne, državne in napredne misli na bratskem in slovanskem jugu, s katerim nas spaja toliko težkih in krasnih trenutkov v preteklosti, naš češki: Na zdar!

Václav Klofač.

(Živijo Klofač! In burno ploskanje po celi dvorani.)

Tovariš Juvan predlaga, da se odpošlje iz strankinega zbora bratu Klofaču in češkoslovaški nar.-soc. stranki pozdravna brzojavka, kar se enoglasno sprejme.

Pa še nekdo, kogar smo, žal, morali letos pogrešati, se je zglasil s pismom. Naša mila sestra, Meta Dudova, nas je pozdravila — kakor ponavadi — slovensko:

Praga, 20. marca 1924.

Dragi bratje in sestre!

Današnjemu vašemu kongresu, ki se ga žal ne morem osebno udeležiti, pošiljam najprisrčnejše pozdrave z željo, da čim silajnejše uspe v proslah narodnega socijalizma.

Iskreno pozdravljam borce za narodni socijalizem s prošnjo, da bi se istotako borili tudi za žensko vprašanje, ki ima prav poseben pomen za narod, še večji pa za socijalizem.

Naša je bodočnost, zato naj živi in raste narodno-socijalistična stranka v Jugoslaviji! Iskreno pozdravljam vse in sem v duhu z vami. Na zdar!

Meta Dudova l. r.

Predsednik izrazi željo, da bi vsaj prihodnje leto mogli zopet v svoji sredi pozdraviti drago nam sestro ter upa, da bodo tedaj zastopane med nami že tudi žene, za katerih pravice se v prvi vrsti bori sestra Meta. Prosi še navzoče brate Čeha, da ji prinesejo v zlato Prago naše pozdrave, potem pa preide na 2. točko dnevnega reda, ki je bil potem izčrpan točno po programu.

Poročila posameznih referentov bojno podajali sukcesivno.

Volitve, ki so se vršile, ko je bil načelstvu enoglasno podeljen absolutorij, so izpadle sledeče:

NACELSTVO.

Načelnik: Deržić Iv., I. podnačelnik: Juván Rud., II. podnačelnik: Rožič Iv. Člani načelstva: Tavčar Ivan, Rupnik Franc, Ambrožič Jos., dr. Peterlin V., Urbančič Kari, Baydek Vekoslav, Juh Leopold. Nadzorstvo: Šalehar Franc, Jarc Janko, Pselan Vlado, Petek Ivan, Gobec Dragotin. Osrednji izvrševalni odbor: Podpac Rudolf, Širčelj Anton, Korošec Blaž, Est Rudolf, Žorž Leo, Sever Hrabroslav, Velepč Rudolf, Koprivec Ivan, Tomc Albin, Setničar Ivan, Hiter Ivan, Verbič Ivo, Stopar Davorin, dr. Politeo Ivo iz Zagreba, Zorič Slobodan iz Beograda, Žnuderl Konrad iz Maribora, župan Blažek iz Ptuja, dr. Vesnik Slavko iz Murske Sobote, Zabkar Drago iz Celja, Bizjak Luka iz Litije, Hočevar Janko iz Zagorja, Uderman Andrej iz Novega mesta, Ančič Josip iz Ribnice, Hudovernik Ivan z Bleda. Namestniki: Podbevšek Ferdo, Tomc Stanko, Zupan Joško, Pleničar Pavel, Hainer Mirko iz Ljubljane, Tumpeš Rudolf - Maribor, Barl Ivo - Celje, Šetor Henrik - St. Pavel, Letnik Josip - Trbovlje, Globočnik Andrej - Jesenice, Gabrovšek Anton - Kranj, Kervin Franc - Kočevje.

SIRSI IZVRŠEVALNI ODBOR.

Ljubljansko okrožje:

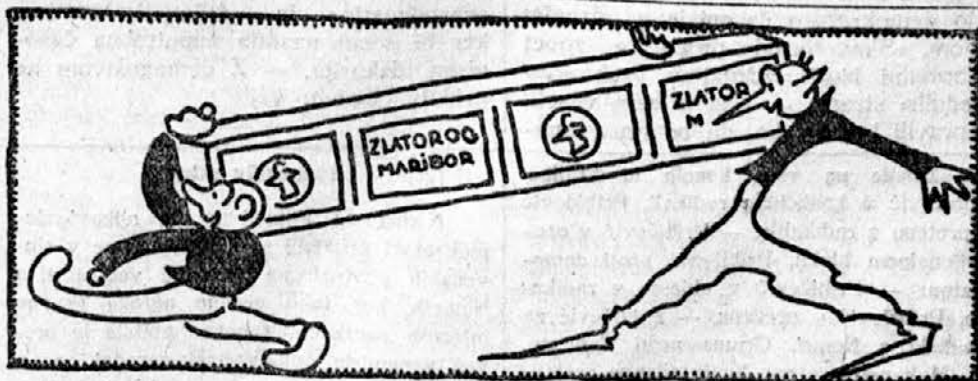
Bavdaš Janko, Jeras Ivan, Fratina Ludovik, Leder Jakob, Est Joško, Satošnik Ivan, Vran Anton, Jesih Joško, Pip Uroš, Bitenc Ivan, Rifelj Franc, Plečko Franc, Vidmar Janko, Zorko Karl, Nosan Fran, Sildenafil Rudolf, Sedej Rajko, Jardaš Ivan, Furlan Josip, Dražlj Ivan, Malgaj Janko, Vrabec Ferdo, Rus Ludvik, Kovač Jože, Žagar Fran, Malgaj Anton, Rozman Alojz, Jermol Josip, Pust Ludvik, Kozinc Branko, Volan Ignacij, Poropat Josip, Leeb Adolf, Rožanec Josip, Pirč Fran, Hlonšek Karl, Kojančič Karl, Ivčević Mate, Sinkovec Josip.

Gorenjsko okrožje:

Lavrenčič Vekoslav in Gabrovšek Jože iz Kranja; Marolt Jože, Kapus Janez, Preseren Martin z Bleda; Božič Lojze, Ferbežar Lojze, Smrekar J. z Jesenic; Kos Peter, Čop Matej, Artnik Josip iz Blejske Dobrave; Rekar Simon iz Radovljice; Vončina Jože, Ložtrak Jakob iz Žirov.

Dolenjsko okrožje:

Meršol Simon, Krajcar Ivan, Bukovec Fran, Podkrajšek Rudolf iz Novega mesta; Ličen Alfonz, Krajšek Josip, Kamariški Alojz, Perič Jože iz Kočevja; Jereb Jože.



Po časnikih povsod se bere, da „Zlatorog“ zamorca pere — ko brata Čuk sta to seznila, po milo koj se podala.

(Dalje sledi)

Čestek Tone, Čampa Ivan iz Ribnice; Jelenc Anton, Krihlikar Niko, Zajc Ivo, Muzga Pavel iz Litije; Režnik Tone, Jelnikar Matovž, Umek Fran, Bostič Drago iz Zagorja; Buzga Ivan iz Trebnja.

Četko okrožje:

Dobovšek Rudolf, Kavš Fran, Vidmar Fran, Bervar Dolje iz Celja; Bukovec Fran, Pristan Fran, Habjan Fran iz St. Pavla; Brandner Fran iz Sevnice; Puncer Albert, Marčič Fran, Zupančič Janko, Debeljak Alfonz iz Slovenjgradca; Hofbauer Ivan iz Šoštanja; Čekada Josip, Schönlieb Pavel. Dornik Pavel iz Trbovelj; Brezovnik Ivan iz Mozirja.

Mariborsko okrožje:

Dobravac Ferdo, Selinšek Fran, Cimerman Jakob, Verlič Srečko, Sajevec Zlatko,

Dekleva Ivan iz Maribora; Lemarič Fran, Gomzi Anton, Šerona Vinko iz Ptuja.

Občni zbor je sprejel sedem resolucij, ki jih podajamo na drugem mestu.

Ob 2. uri popoldne je predsednik, tov. Deržič, zaključil nadsejajni občni zbor in iz več kot 400 gri je zadonela po dvorani »Lepa naša domovina«...

Krasno uspeli zbor ne bi mogel biti lepše zaključiti, kakor se je to zgodilo z naravnost izbornim uspehom akademijo, ki jo je priredilo »Bratstvo« ob 8. uri zvečer v veliki dvorani Narodnega doma. Ne samo izbrani program, temveč njegova izvajanja so žela vseobčo, zaslužno pohvalo.

Vladina kriza.

Pasičeva vlada je padla in sicer prej, kakor je bilo pričakovati. Prihod Radičevcev v Beograd je takoj zapečatil eno epoko našega mladega državnega življenja. Prihajamo v drugo fazo, kajti brezdvomno se bo naša notranja ureditev, naša notranja politika preokrenila, pa naj bo ta ali ona vlada na krmilu.

Opozicijski blok je izvršil ono delo, ki smo mu ga pripisovali. Ali mu bo uspela vsa njegova ostala taktika ter bo mogel izvesti svoj načrt, to je pa vprašanje, o katerem tudi še danes dvomimo.

Pribečević je izstopil iz demokratskega kluba in je že vstopil v novo vlado, katero bodo podpirali tudi slo-

venski demokratje s poslancem Reiserjem, dasi so bili doslej v najhujšem boju z radikali.

Zdi se, da je Pasič na tistem pridobil tudi Nemce in Turke.

Opozicijski blok pa kaže resno razpoloženje in je z izstopom Pribečevića pridobil na svoji veljavi.

Nova vlada Pasič-Pribečević je sestavljena. Koliko časa ji je usojeno življenje se ne ve, najbrž bo kratko. In potem — volitve!

Nam je vse eno!

Naše stališče je opredeljeno. Naše mnenje smo povedali že davno, zato lahko mirno čakamo na razvoj dogodkov.

Kralj podpisal imenovanje nove vlade.

Pasič-Pribečevićevo vlado, ki je sestavljena iz radikalov in 4 demokratov je kralj potrdil. Nova vlada ima naglo sprejeti proračun, verificirati Radičeve mandate in izvesti najnujnejše zakone — ako bo šlo. Ako bodo verificirani Radičevi mandati, stojimo tik pred novo krizo. Ako ti mandati ne bodo verificirani in se zbornica odgodi ali raz-

pusti pa nastane kaj mučna situacija za naše parlamentarno življenje. Potem bo opravljeno zavladalo ogorčenje med ljudstvom, ki mu bo dalo duška pri novih volitvah. — Vsekakor si Pribečević in naši demokrati s svojim izstopom iz dem. kluba niso napravili prav posebne usluge.

Slovenski demokrati prvi za korupcijo.

Izvoznice, batine, šikaniranje uradništva in korupcija na vseh koncih in krajih so bile signatura zloglasne radikalno-demokratske koalicije pred dobrim letom dni. Ko je bila mera zločinov polna, je izbacil Pasič verolomne demokratske pajdaše na gnojišče ter prišel vladati sam. Jezica zavrnjenih demokratskih koristolovcev je bila brezmejna in skozi leto dni nismo čuli drugega, nego najtrupnejše napade nehalne demokratskih, pri nas mladinskih zajedalcev na njihove nekdanje radikalne dobrotnike. Se večeraj si lahko čital najbesnejše napade na koruptno radikalijo. Danes pa oznanjajo nove vine celemu svetu, da sta padla načelni Pribečević in častivredni zastopnik ljubljanskih hišnih posestnikov in uradnikov v obtem dotedanjemu koruptnem režimu in švabskim privranci. Zgodovina politične taktike pozna najčudovitejše skoke. Nima pa zlepa pri-

mere tako brezvestnega varanja javnosti, kot si dovoljuje ta odmeček bivše demokratske stranke pod patronanco batinaša, ki je padel zavratno svoji lastni stranki v hrbet. Ker se pa nasilna vlada te čudne družbe le ne da tako zlahka vpostaviti, so si čedni zastopniki jugoslovanskega nacionalizma menda zagotovili tudi pomoč svojih starih nemških zaveznikov in prijateljev, seveda proti primerni odškodnini. Odslej bodo imeli Nemci mir pred Orjuno. — Lieb Vaterland, magst ruhig sein! — Tudi kulturni in administrativni koncesiji v Sloveniji dobe polne koše na račun Slovencev. To je bilo že preje dometeno v Stinnesovem koncernu in upravnem svetu Slavenske banke. Stvar poštenih Slovencev pa bo, da bodo s to verolomno mladinsko - švabsko navlako temeljito pomedli.

Vprašanje na demokratske pristaše.

Se li spominjate, kako so demokratski voditelji še pred par tedni vpili v demokratskem časopisu proti radikalom, proti radikalni vladi in proti korupciji?

Se li spominjate, kako so demagoško vdarjali na decentralistični boben? Kako so zavrčali srbstvo?

Se li spominjate, kako so hujskali železničarje in napadali na ministrstvo?

Se li spominjate, kako so nam podtikali zvezo z radikali, ki da nam vzdržuje naš list? Kako so napadali našo stranko in njene funkcionarje in pristaše?

Ootovo se spominjate, ker ste sami zatrjevali, da je tako početje ogabno!

In danes? — Danes so se vaši demokratski prvaki zvezali z radikali, kar jim mi sicer ne očitamo. — Sama ugotovitev! — Danes je poslanec Reiser v radikalni družbi. Oni Reiser, ki ljubljanskega mandata dr. Ravniharja zato ni oddal, ker bi Ravnihar šel med radikale!

Danes je radikalni režim dober, danes je centralizem svetost, danes ni več korupcije! In demokratski so zahtevali in dobili gancije za pokritje primanjkljaja pri tiskanju

Napredni blok.

Z ozirom na novo nastalo situacijo v Beogradu, z ozirom na zopetno zvezo naših demokratov z radikali, je prišlo demokratsko časopisje z drugim tonom. »Slov. Narod« propagira zopet »Napredni blok«, združitev vseh »naprednih« strank. — Nas to zelo veseli. Napravili bomo tako, da bo prav, ima-

»Zmede na vseh koncih in krajih.« Pribečević v koaliciji z radikali, Pribečević v pretepu z radikali. — Pribečević v opozicijskem bloku, Pribečević proti demokraciji, — Pribečević v objemu z radikali, Pribečević v precepu. — Pribečević za koalicijo z Nemci, Orjuna proti Nemcem.

Mukapolna je pot častivrednega zastopnika uradnikov in hišnih posestnikov! Proletar in poslanec Reiser ne bi bil rad pri Davidoviču, glavni urednik »Jutra«, dr. Kramer pa ga vleče k Pribečeviću! Nekje bo že prav! — Može kremenitega značaja, ti ljudski voditel!

Pomenljiv sklep.

Nemci na Polzeli in pa njihovi demokratski prijatelji so sklenili, da se v slovenskih novinah ne sme nič več pisati o Nemcih, ker tako pisanje ogroža skupne interese nacionalizirane kapitala in preveč vznemirja demokratski narodni ponos. Novi minister pravosodja v kabinetu Pribečević-dr. Krafi ima točna navodila, da z vsjo strogostjo zatre vsak protinemski pokret oblistne in nadute slovenske žurnalistike.

„Jutro“ laže, kot ponavadi.

»Jutro« je prineslo 25. t. m. poročilo o našem delegatskem zborovanju 22. t. m. in o stranknem zboru 23. t. m.

Ker naš verifikacijski odsek, ki je zboroval pri obeh zborovanjih in preži demokratskih špijonov in njihovih častnikarskih poročevalcev, kateri so morali oditi z dolgimi nosovi, so skovali poročilo o naših zborovanjih v redakciji »Jutra«. Pa tudi izgleda po tem! Da bo vsa javnost še bolj spoznala njihovo zlobo, ugotavljamo:

1. Seja izvrševalnega odbora ni trajala od 8. ure zvečer do 3. ure zjutraj, ampak od 3. ure popoldne do 1. ure ponoči.

2. Ta seja ni bila prav nič burna in se vodstvu stranke ni ničesar očitalo. Vse debate so bile stvarne in dostojne ter bi se demokrati od naših delavcev lahko marsičesa naučili.

3. Nedeljskega strankinega zbora se ni udeležilo okoli 200 oseb, ampak izkazuje prezenčna lista, ki jo je vodil verifikacijski odsek, 462 oseb.

4. Iz bratske Češke nista bila navzoča samo brata Spatny in Solc, ampak tudi brata Tarnobransky in Pichl.

5. Načelstveni tajnik Ivan Tavčar je povdarjal, da je stremljenje sicer za zblizanje s sorodnimi socialističnimi strankami, da pa to ne izključuje, da bi stranka v slučaju potrebe iz taktičnih razlogov sem in tja nastopila drugače.

6. O kakih 50.000 čk podpore od strani Čehov se je jutrovcem seveda tudi sanjalo.

7. Potvrjeno je poročilo o novem načelstvu, ker Salehar, Jarc, Pelan in Gobeč niso v načelstvu.

8. Tov. dr. Politeo se je izrazil čisto jasno in je podal ustavni referat v smislu sklepa ustavnega odbora, ki si ga naj jutrovcu prečitajo na drugem mestu.

9. Sklepe glede »Narodnega dnevnika« je »Jutro« sploh sfantaziralo.

10. Glede brezplačnega obeda, ki ga omenjajo jutrovcu, ugotavljamo, da nas sodijo po sebi.

Svetovni pregled.

† MINISTER TUSAR.

22. t. m. je umrl v Berlinu čehoslovski poslanik in pooblaščen minister Tusar, ki je pripadal socialno-demokratski stranki. — Mož je bil znan že v avstrijskem parlamentu, kjer je l. 1918 v septembru v svojem govoru povdaril, da je ponosen, ker je revolucionar — izdajica avstrijske monarhije. — Po prevratu je postal takoj zastopnik Čehoslovaške na Dunaju in potem za dr. Kramarjem ministrijski predsednik. — Pokojnik je bil splošno priljubljen in konsiljanten mož. — Smrt ga je ugrabila v najlepši moški dobi 47 let.

DIPLOMATSKA INTRIGE.

Nemška diplomacija je potem svojega časopisja vrgla med svet veliko senzacijo proti Čehoslovaški in Franciji. Nemci zatrjujejo, da se je zaključila med Francijo in Čehoslovaško tajna vojaška pogodba, ki ima namen pritisniti Nemčijo popolnoma ob tla. Predvsem je ta senzacija naperjena proti Franciji, da bi svetu dokazala pomen vseh dosedanjih akcij proti Nemčiji, zlasti zasedba Porurja. Na drugi strani pa hočejo očrtniti pred svetom Čehoslovaško, zlasti pa zunanjega ministra dr. Beneša, ki igra važno vlogo v Zvezi narodov. — Težko je o taki delikatni stvari izrehati kako sodbo, posebno še, ker je vsemu svetu znano, kako se razne države kosajo med seboj za nadvlado in premoč. Toda eno je, mi dr. Beneš tega ne pripisujemo, ker je skoraj nemogoče. Nemcem dere voda v grlo, zato porablja vse svoje mojstrske metode, da bi si olajšali svojo žalostno usodo, ki so si jo zapečatili sami. Kot socialisti bi jim ne smeli, a kot Slovani jim privoščimo malo pokore za njihove grehe, ki jih imajo na svetovni vojni. — Sicer pa ravno zaradi tega v danem slučaju tudi mi kot Jugoslavlani ne bi prav nič povpraševali Nemcev, kake pogodbe naj sklepamo ali ne, dasi smo v principu zoper vsako tajno diplomacijo, posebno še zoper tako, ki bi ogrožala mir.

KUSMANEK — HOETZENDORF

znana bivša avstrijska generala sta nevarno obelela.

FRANCIJA.

Volitve v Franciji bodo 11. maja. Ministrski predsednik Poincaré je po-

Poročila z dežele.

Kranj. Pri tukajšnjih tvornicah gumijevih izdelkov »Vulkan« so zaposleni poleg domačinov tudi tujci — Nemci. Nismo nič proti temu, če so zaposleni tujci kot taki kvalificirani delavci, ki jih sami nimamo. Nikakor pa ni upravičljivo, da se je protežiral pri tem podjetju kot strojni mojster — Nemec brez strokovne izobrazbe in kvalitativno še celo slabši od domačinov in odjedal na ta način nad dve leti kruh našim ljudem. Inspekcija rada je, kakor smo dognali, dvakrat intervenirala, naj se ta tujec nadomesti z domačinom, a obkrat brezuspešno. Ta Nemec je bil gg. pri vodstvu tvornice tako pri srcu, da so ga odpustili še le sedaj, ko je pri-

II. Akademija »Bratstva« se ni vršila pri pogrnjenih mizah in je bila sijajno obiskana in krasno uspela prireditve. Edino to je, da se niso stepli, kakor je navada pri demokracijah.

Skratka: Vse naše prireditve so bile izraz velikega navdušenja, ki so ga delegacije ponesli iz Ljubljane širom naše domovine. In to navdušenje bo rodilo sadove, pa naj demokrati še tako vpijejo in lažejo.

„Jutrovcem“ — in dr. Kalanu v album!

»Jutro« je 22. t. m. poročalo, da je bila v Zagrebu obsojena neka Nemka, Blanka Schaffer iz Gradca zaradi žalitve naših narodnih državljanov na tri mesece zapora. — Potem pa dostavlja: »Naj bo ta razsodba memento vsem onim tujcem, ki ne spoštujejo našega naroda, med katerim žive.« — Vprašamo jutrovcu: Ali velja to tudi za one tujce Nemce v naši državi, ki preganjajo našega delavca, in za one demokratske odvetnike-orjunaše, ki pred sodiščem zagovarjajo te Nemce proti slovenskemu uradniku, ki zagovarja interese slovenskega delavca? Ali velja ta memento tudi onemu slovenskemu advokatu, ki je kot zastopnik oholih Nemcev spravljal slovenskega uradnika v kazen? Govorite točno!

Politična kolobocija.

To je zares pravi izraz demokratske politike, ki jo servira svojim ubogim čitateljem »Jutro« in tudi »Slov. Narod«. — Nas sicer dosti ne briga pisanje demokratskih listov, zlasti še lažnjivega »Jutra«. Vendar se blati in smešiti ne bomo pustili! To naj si dobro zapomnijo prav vsi demokratski prvaki. Ako hočejo miru, naj nas puste s svojimi neslanimi opazkami v miru. Sicer bomo zopet ustvarili zanje posebno rubriko in v njej priobčili najprej ono aferico, ki doslej javnosti še ni znana, a je še bolj delikatna, kakor tista o koroškem svincu. — Smo politična stranka z isto eksistenčno pravico, kakor demokrati! — Gosp. dr. Žerjav naj to vzame na znanje!

Francija želi, da se sporazumno z Anglijo kmalu reši reparacijsko vprašanje. Zdi se, da bo Francija napram Angliji odnehala. — Nemčija se bo lahko smejala v pesč.

ITALIJA.

Tam se vrše samo priprave za volitve, vse drugo je stopilo v ozadje. Nemški listi poročajo o grozovitem nasilstvu fašistov. Gode se stvari, ki bi jih človek sploh ne mogel verjeti — in to v »visoko kulturni« državi.

NEMČIJA.

Porurška komisija je pristala na državnozbornske in občinske volitve v zasedenem Porurju pod garancijo, da se mir ne bo kalil.

ANGLIJA.

V Angliji so stavke na dnevnem redu. Komaj je poravnana ena fronta spor, se že pričenja zopet druga. Sedaj so v mezdinem gibanju nastavljeni cestni železnice in omnibus-podjetji. V stavko stopi okoli 20.000 delavcev. — Macdonaldova vlada ima trajno, jako težavno stališče. — Tudi v Angliji se ne cedi med!

ŠVEDSKA.

Švedska je priznala sovjetsko Rusijo in ž njo sklenila pogodbo. — Samo pri nas tega ni in ni mogoče! Kdo je kriv? Ali Wrangl?

GRČIJA.

V narodni skupščini je bil odgласovan predlog vladne večine, da se takoj odstavi sedanja dinastija in proglasi republika.

TURČIJA.

V Turčiji dobe ženske volilno pravico. — Pač velikanski skok iz sužnosti v tako svobodo.

Točenje alkohola, ki je bilo sedaj prepovedano, se zopet dovoli. Pivo in vino je že dovoljeno. Sploh pa nameravajo uvesti državni monopol za alkohol.

ŠE EN POLET OKOLI SVETA.

Angleži za Amerikanci nočejo zastati. Zato so se odločili takoj za Amerikanci odposlati svojo zračno ekspedicijo. Potovanje bo trajalo 3 mesce.

Šel z njimi osebo navzkriž. — Vsak narodno in socialno čuteči človek bi pričakoval, da bo vodstvo tvornice z ozirom na veliko brezposelnost in dejstvo, da domačini kvalitativno nič ne zaostajajo za importiranci, vsaj sedaj nastavilo na to mesto domačina. Toda to se ni zgodilo, kajti še predno je prvi tujec zapustil tovarno, je bil že drugi na njegovem mestu. Ni čudno, če brezposelnost narašča, ko nastavljajo podjetja, ki hočejo biti »čisto domača«, rajši tujce, kakor domačine. Apeliramo na merodajno oblast, da se v tej zadevi bolj natanko informira in odpravi krivico, ki se godi domačemu delavstvu. Narodna zavednost kranjskih demokra-

toy-Orjunašev. — Dosledno svojemu programu so se zavzeli kranjski demokrati-Orjunaši za prejem omenjenega tujca, ki je bil le radi osebnega spora z vodstvom tovarne »Vulkan« odslovljen iz službe. Ta Nemec je našel sedaj zavetje v tiskarni »Sava«, katere lastniki so goreči demokrati, navdušeni »Orjunaši«, predsedniki narodno - kulturnih društev, člani Sokola itd. Iz tega se vidi jasno dokaz, da je narodna zavednost tem gg. pojem, katerega radi nočejo ali ne morejo razumeti. Merodajni faktorji naj torej poskrbe, — če nočejo tudi sami nase prevzeti del odjaja, ki zadene kranjske purgarje — da bo ta zagrizeni Nemec, ki preseda po svoji nadutosti vsakomur, ki je imel z njim opravka (samo kranjskim Orjunašem ne), prav kmalu izginil tja kamor spada.

Zagorje. Trboveljska premogokopna družba ima 20 upravnih svetnikov, med katerimi so le štirje Jugoslavlani, vsi ostali so Nemci in Francozi, sicer med seboj krvni sovražniki, a v znamenju zlatega teleta podajajo tudi Francozi Nemcem roke. Razume se, da je tudi večina delnic v francoskih in nemških rokah, in da gre potemtakem večji del ogromnega dobička v inozemstvo. Pri delavcih pa družba štedi in stiska, ne daje jim primerne mezde, ne stanovanja, samo da imajo tujci več dobička. Tako se javno dela pred očmi vlade, ki se ne briga ne za koristi države, ne za delavstvo. — Vsled zmage pri stavki samozavestna, postopa ta družba proti delavcem vedno bolj brutalno. — Ravnatelj v Zagorju ne sprejema delavcev-domačinov, tudi takih ne, ki so prišli od vojakov, pač pa je sprejel v zadnjem času v delo vsaj 50 kmetov, katerim smrdi kmetiško delo. — Tako se kvalificirani delavci odričajo, nekvalificirani pa sprejemajo v delo.

V tukajšnjem »Sokolskem društvu« hudo vre, prepri so dosegli vrhunec. — Zadnji praznik je bil izredni občni zbor, ki je zelo burno potekel in je starosta, Grčar, odstopil. — »Sokolski dom« je bil pred 14 leti zgrajen od resnično idealnih, navdušenih in požrtvovalnih rodoljubov, a danes je to društvo pozorišče strastnih bojov med JDSarji in orjunaši. Tako veliko in krasno poslopje je danes brez pravega pomena in željno pričakuje — kralja Matjaža. Upamo, da pride.

Kdo je kriv draginje?

To vprašanje si je nedvomno stavljal pogosto že vsak proletarec, ter pri tem navadno osumil producenta živil — kmeta. Obratno zopet misli poljedelec, da draži življenjske potrebščine industrijsko delavstvo, železničarstvo etc. s tem, da zahtevajo vedno večje plače. Toda nobeden od njiju ni pogodil pravega.

Predvsem je treba ugotoviti, da je draginja v vseh državah, ki pa se razlikuje v toliko, v kolikor se razlikujejo njihove vlade druga od druge. Dejstvo je, da so v prvi vrsti krivi draginje ne sposobni ministri, ki ne znajo štediti z državnim premoženjem, ki so prekomodni uvesti strogo nadziranje državnih uradov, ki nočejo ščititi lastne valute, (ker imajo naložen svoj zasebni kapital v tujih valutah —), ki se sami po tretjih osebah udeležujejo verižniške trgovine, dajejo verižnikom milijonska brezobrestna posojila, mesto da bi podpirali in pospeševali zadružništvo, s katerim bi se izločilo vse nepotrebno trgovsko posredništvo (prekupčevanje). Kajti skozi kolikor rok »razja« blago, tolikokrat se mu zveča cena. To pa radi tega, ker vsak posredovalec priračuna k nakupni ceni: a) prevozne stroške; b) kalo (izgubo na meri oz. teži); c) obresti v blagu založenega kapitala; d) vse raznovrstne davke in takse; e) svojo eksistenco ali eksistenco svojcev; f) običajno razkošnost, ki je pri ljudeh te vrste — nikdar ne manjka.

V tem leže glavni vzroki draginje. So sicer še drugi vzroki, ki pa ne pridejo toliko v poštev.

Naloga poljedelskega in industrijskega delavstva bodi, spraviti na drž. krmilo boljše in sposobnejše ljudi, ki bodo s sočutjem do malega in dosedaj tlačnega človeka izločili nepotrebno medtrgovino, ter znali štediti z državnim imovino, ki je last naš vseli, ki jo ustvarjamo z našim delom.

Delujmo vsi za vzgojo boljsega človeka, izobražujmo se v pravem socialističnem duhu, da postanemo zmogni izbrati poštene kandidate, jih voliti na vsa državna volilna mesta, potem pa tudi kontrolirati njihovo delovanje. Če smo enkrat dosegli to, smo osvojili glavno postojanko srečnejših dni. — K. Z.

KARO-čevlji
MARIBOR, Koroška c.19.

Poravnajte naročnino.

Stališče Narodno-socialistične stranke napram reviziji Vidovdanske ustave.

Uedinenje Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno državo smatramo izvršenim dejstvom, katero hočemo braniti z vsemi močmi na znotraj in na zunanji; smatramo za izpolnitev idealov najzavednejših mrtvih in živih sinov našega naroda; smatramo plodom vzajemnega dela, v katero je vsak del naroda vložil toliko in take moči, kolikor in kakršne so mu dovoljevale razmere; smatramo naposled za najprimernejši okvir, v katerem bo naša stranka mogla stopnema graditi svoj socialistični program na vedno večjo korist jugoslovanskega delovnega ljudstva, to je duševnih in ročnih delavcev.

Povdarjamo izrecno, da vidimo le v tesni združitvi Srbov, Hrvatov in Slovencev podane garancije za zaščito Slovencev vseh onih naših bratov in sestrič, ki so bili od naših krvnih sorodnikov iztrgani iz našega jugoslovanskega narodnega telesa. Istotako vidimo v tej skupini prvi resni korak k osamosvojitvi vseh Jugoslovancev in uresničenju ideala celokupnega jugoslovanskega delovnega ljudstva: jugoslovanski Balkan — Jugoslovonom.

Od države in naroda razlikujemo državno ureditev in njeno ustavo, ki morata biti podrejeni svrhi države, a ta leži v enakem pospeševanju vseh Jugoslovancev, to je onih, ki delajo produktivno in v socialni stališča. Državne uredbe in ustave veljajo samo v toliko, v kolikor se ž njimi dosega ta svrha. Ustava, ki se ne bi prilagodila tej svrhi, je v svojem bistvu protidržavna. A stremimo, da se ovrže, odnosno izpremeni, je državno, narodno in socialistično.

Ustava od 28. VI. 1921 ali takozvana Vidovdanska ustava ne odgovarja navedeni svrhi niti po vsebini niti po postanku.

Po svoji vsebini ne odgovarja Vidovdanska ustava svrhi države:

1. ker s strogo centralizacijo zakonodajstva podpira ali vsaj omogočuje hegemonijo enega plemena nad drugim proti potrebi in edino pravični enakosti vseh treh plemen;

2. ker s preširokim okvirom pristojnosti državnega parlamenta temu absolutno onemogočuje vršiti zakonodajne in kontrolne posle, a s tem so interesi vsega naroda brez ozira na plemena in pokrajine vsak dan bolj zapostavljeni in oskudovani;

3. ker z ustavo dana oblastna samouprava postaja iluzorna zaradi svoje skrčene pristojnosti in zaradi prevelike odvisnosti samoupravne in takozvane uredbodajne oblasti od centralnega parlamenta; radi delitve teh oblasti, katerih obseg je odrejen oziroma omejen čisto samovoljno po številu prebivalstva;

4. ker nikakor ne upošteva različnosti drava, običajev, zgodovinskega razvoja in mentalitete, kar bi se moralo steer unificirati ali razmeram prilagoditi, ali ne preko noči z brezobzirno centralizacijo, temveč sčasoma, evolutivno, največ potom duševnega spoznavanja in uedinenjavanja;

5. ker postaja še ono malo državljanskih svoboščin in socialnih pravic, kar jih je zajamčeno, brez vrednosti, če ustava daje navedenemu zakonu moč, da vse to (ravno tako, kakor obseg samouprav) odreja, menja in ukinja;

6. ker niso dana nikakva jamstva za osiguranje delavskega razreda.

Naposled sta ti dve leti, kar je ustava v moči, pokazali, da je neizvedljiva, da je še ono malo dobrega, kar je v njej, mogoče izgrajevati in da je ž njo — kar je najodločilnejše — ne samo v državnoopravnem, temveč tudi v upravnem in gospodarskem oziru nezadovoljen hrvatski in slovenski del naroda in da faktično nezadovoljstvo srbskega

delu naroda ni prišlo do izraza, kar je bilo preprečeno na nepravilen način. Delavski razred brez izjeme obsoja ustavo in zahteva vstrajno in nepreklicno njeno zameno.

Po svojem postanku Vidovdanska ustava ne odgovarja svrhi države:

1. ker je sprejeta od konstituante, ki ji je okrnjena suverenost;

2. ker ni sprejeta ali sklenjena od kvalificirane večine, kakršno so predvidevali prejšnji sporazumi (krfska deklaracija, Narodno vijeće, oz. njegova navodila itd.) in ker taka kvalificirana večina — kar je najvažnejše — izhaja že iz narave stvari same, če tri plemena ustvarjajo državo, ki bi morala tudi vsa tri plemena enako zadovoljevati;

3. ker je tudi ona običajna večina dosežena na nemoralen način in pod nemoralnimi pogoji, ki niso v nikakvi zvezi s svrhu ustave.

Jasno je, da taka ustava ne more ostati dolgo v moči, da interes države in vsega naroda, posebno delavskega razreda, zahteva njeno čim prejšnjo in radikalnejšo izmenjo. Čeravno bi način postanka ustave opravičeval teoretično in moralno njeno neupravičenost in zahtevo, da se predloži popolnoma nova ustava, pa celo povratek v stanje od 1. decembra 1918, smatramo vendar politično umestnejše in taktičnejše, ako opisana zla ukinejo in skušamo naša načela v ustavi prevesti na temelju Vidovdanske ustave same, tako da jo vzamemo za izhodišče. Z drugimi besedami: mi zahtevamo revizijo takozvane Vidovdanske ustave na temelju njenega čl. 126. To je pravna stran, pravna podlaga naše taktike.

Politična stran naše taktike ni ne plemenska, ne negativna (abstinentna), ne kapitalistična. Ker je današnja ustava več ali manj škodljiva vsem delom in krajem našega naroda, a posebno občutno zadene delovno ljudstvo, se mora borba proti njej ali za njeno revizijo izvesti na neplemenskem, to je jugoslovanskem temelju. Za bolj tesne organizacijske borbne forme so poklicani v prvi vrsti socialisti vseh frakcij in NSS izjavlja s tem ne samo objektivno potrebo, temveč tudi pripravljenost, da stopi v razgovore z delavskimi strankami zaradi oblikovanja organizacijske borbne fronte za revizijo ustave v duhu tega programa. Brez predjudica na te razgovore izjavlja NSS, da bo brez kake formalne obveze in formalne zveze podpirala pokret tudi vseh onih, iskreno naprednih meščanskih elementov, katerih revizionistične zahteve ne bi bile v protislovju s tem programom. Zahtevamo torej od ustavnih faktorjev razpust današnje narodne skupščine in razpis novih volitev v svrhu revizije ustave. Da se čimprej doseže to ustavno in za revizijo ustave potrebno sredstvo, a da se obenem konča današnji koruptni, reakcionarni nespodobni in škodljivi sistem in režim, zahtevamo od vseh tistih, ki jim je narod dal mandate, da se teh mandatov z delom v parlamentu tudi res poslužujejo v interesu naroda; zahtevamo prekinjenje vsake akcije, ki bi bila protivna načelu samoodločbe ter mogla vreči na nas sumnjo politične nezrelosti, nedoraslosti za državno samostojnost in želje po tuji intervenciji. Jugoslovanski narod si je izvojeval sam svojo samostojnost, pa si bo tudi sam uredil svojo državo. V kolikor mu je ta ureditev od slabih ali manj previdnih njegovih sinov vsiljeno zlo, bo moral to zlo sam s svojo močjo popraviti in vsiljivce odstraniti.

Obsojamo vsako zlorabo besed »separatističen« in »državotvoren«. Današnja takozvana državotvorna ustava je ravno najseparatističnejša po svojem učinku, ker je separirala bolj, ka-

kor so bili kedaj prej ločeni, poedine dele in kraje našega naroda in države. Zato je naš revizionistični pokret, brez ozira na eventualno mišljenje poedinih državnopravnih teoretikov o načinu ureditve naše države, protiseparatističen, je v resnici državotvoren, ker jamči stalnost in napredek vsemu narodu s tem, da zopet zbližuje in zbira s slabo politiko in slabo ustavo separirane Srbe, Hrvate in Slovence.

Pripominjamo še, da čeprav pogačamo važnost na vsebino ustave, smo vendar uverjeni, da tudi vsebinsko najboljša ustava ne velja mnogo, ako narod ne da iz sebe tudi dobre vlade, ki bi jo izvajala, ali ako nima sam toliko moči, da bi proti slabi vladi brnil dobro ustavo. Zato NSS polaga največjo važnost na jačanje socializma, ki bo omogočil, da se bo vsebina ustave izvajala v socialističnem duhu. V vsaki ustavi so določbe, ki odgovarjajo socialistični ideologiji, a so tudi del meščanske frazeologije; od naroda, od moči delovnega ljudstva, od zavednosti socialistov zavisi, da se tem določbam zjamči socialistična izvedba. S tega stališča je treba tolmačiti sličnost mnogih odstavkov našega ustavnega programa z onimi meščanskimi strank.

Iz navedenih razlogov zahtevamo revizijo ustave v smislu sledečih načel:

Vsa oblast izvira iz naroda; narod je v državi suveren. Preko konstituante, ki jo on voli in ki je kot izraz njegove volje zato suverena, daje on državi ustavo.

Država, ki so jo osnovali uedineni Srbi, Hrvati in Slovenci, se imenuje Jugoslavija. Ona je demokratska parlamentarna država, kateri na čelu je državni poglavar. Državo tvori 6 pokrajin: 1. Srbija s staro Srbijo in Makedonijo; 2. Hrvatska, Slavonija, Dalmacija, Medjumurje, Istra in otoki; 3. Črna gora; 4. Bosna in Hercegovina; 5. Vojvodina (Bačka, Banat in Baranja); 6. Slovenija.

Ustavotvorno oblast vrši konstituanta, zakonodajno oblast narodno predstavništvo (državni parlament) in pokrajinska predstavništva, izvršilno (eksekutivno) oblast pa državni poglavar potom ministrov, odgovornih narodnemu predstavništvu in potom pokrajinskih vlad, odgovornih pokrajinskemu predstavništvu, a sodno oblast sodnje. Ustava se ne more ukiniti, ne preklicati. Menjati se more samo v konstituenti, ki se voli enako kakor narodno predstavništvo. Zaključek konstituante o izpremembi ustave je veljaven samo takrat, ako je na dotični seji prisotnih vsaj tri četrtine njenih članov, a od prisotnih mora tri četrtine glasovati za sklep. Ako se sklep tiče izpremembe obsega kake pokrajine, potem je potrebna predhodna odločitev večine dotičnega pokrajinskega predstavništva.

Da sklepi kateregakoli predstavništva (drž. ali pokrajinskega) postanejo zakon, je potrebna večina članskih glasov dotičnega predstavništva, kot tu ti to, da državni poglavar ne odreja potrditve. Ako on vložil veto proti dotičnemu sklepu, se o njem ponovno glasuje. Če pa je zopet izglasovan, a državni poglavar neče pristati nanj, more njegovo uveljavljenje odgoditi s tem, da ga da na ljudsko glasovanje (referendum). Isto nastopi tudi, ako predstavništvo dvakrat zavrne kak vladin zakonski predlog. Zakone narodnega predstavništva podpisuje državni poglavar skupno z ministrskim predsednikom in dotičnim resortnim ministrom, a one pokrajinskega predstavništva državni poglavar s pokrajinskim namestnikom in dotičnim resortnim poverjenikom.

Obe predstavništvi se volita po splošni, enaki, tajni, sorazmerni in ne-

posredni volilni pravici na 4 leta. Volila pravica in dolžnost za vse državljane obojega spola od izpolnjenega 21. leta! Narodno predstavništvo zaseda v Beogradu, kjer je tudi sedež državne vlade; pokrajinska predstavništva zasedajo v sedežih dotičnih pokrajinskih vlad (namestnikov): Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Cetinje, Novi Sad, Niš. V narodno predstavništvo pride na vsakih 40.000 prebivalcev na podlagi vsakokratnega poslednjega ljudskega štetja po en poslanec. V pokrajinska predstavništva pride na vsakih 20 tisoč prebivalcev po en poslanec. Ako poslanec stavi predlog o kake zakonski osnovi, mora obenem priložiti proračun o stroških, ki bi bili potrebni za izvedbo zakonske osnove, kakor tudi o pokritju teh stroškov. Volilne mandate verificira samo dotično predstavništvo. Če ono odbije verificiranje, imetnik spornega mandata vložil priziv na posebno volilno sodišče, ki končno odločuje. To volilno sodišče odloča tudi takrat, kadar predstavništvo sploh neče vzeti verificiranja mandata v pretres.

Narodnemu predstavništvu pripada izključno zakonodajstvo v sledečih poslih:

1. Državljanstvo (ki je eno za vso državo).
2. Pravosodje.
3. Zunanji posli.
4. Vojska in mornarica (orožništvo ne), vojne škode in vobče skrb za udeležence vojne in njihove rodbine.
5. Carine, finančni monopoli, državna imovina in vobče finance za pokritje državnih potreb.
6. Denar, izdajanje novčanic, borze, patenti, vzorci in žigi, mere in uteži.
7. Pošte, brzojavi, telefoni, drž. železnice, avijatika.
8. Pomorsko pravo, pomorska uprava, pomorsko brodarstvo, nadalje plovbe, morske luke in ribarstvo na odprtem morju.
9. Pravo trgovsko, menično, čekovno, zavarovalno, prometno in avtorsko, obrtni zakon, delavsko zakonodajstvo, pravna pomoč med sodnimi oblastmi.
10. Osrednji statistični urad za popis prebivalstva in za potrebe državne uprave.
11. Obmejno redarstvo nad inozemci; potni listi za inozemstvo.
12. Ureditev državne uprave in njenih organov; volilni red za narodno predstavništvo in pokrajinska predstavništva.
13. Obči civilni zakon in poslovnik, kazenski zakon in poslovnik.

Ali zakoni, navedeni pod točko 13. dobe moč šele tedaj, kadar jih odobre pokrajinska predstavništva. To se mora v svrhu unifikacije tega zakonodajstva izvršiti najdalje v 15 letih. Dokler ti obči zakoni niso predloženi, odnosno odobreni od narodnega predstavništva, imajo pokrajinska predstavništva pravico v svojem področju sama predlagati pokrajinske zakone.

Narodno predstavništvo postavlja samo osnovna načela (okvirni zakon), a pokrajinska predstavništva izdelajo zakone za te zadeve:

1. Šolstvo.
2. Razmerje države napram poedinim veroizpovedanjem; matice in ženitveno pravo.
3. Zdravstvo, izzemski lekarni, veterinarstvo, zaščito rastlin pred boleznimi in škodljivci.
4. Rečno brodarstvo iz vidika mednarodnih odnošajev in prometa med pokrajinami.

Zakonodajstvo v vseh ostalih zadevah pripada pokrajinskim predstavništvom.

Državna oblast vodi eksekutivo po svojih organih v teh zadevah: 1. inozemske zadeve; 2. pravosodje; 3. vojne zadeve in vojne mornarice, vojne škode ter skrb za vojne invalide in njihove rodbine; 4. edinstvo carinskega in trgovskega prometa, svoboda trgovanja med pokrajinami, carine, finančni monopoli (državna imovina) in vobče finance za pokritje državnih potreb; 5. denar in izdajanje novčanic, patenti, vzorci in žigi; 6. pošte, brzojavi in telefoni, državne železnice, avijatika, vrhovna pomorska uprava; 7. osrednji statistični urad; 8. ureditev državne uprave in njenih organov, vrhovno nadzorstvo nad obmejno policijo iz vidika državnih interesov.

Državni finančni dohodki so: carine, monopoli, del dohodkov iz državne imovine, vojnooprostilna taksa in dohodki državnih posojil; podjetja (železnice, pošte, brzojavi, telefoni itd.) in davki, ki jih narodno predstavništvo odredi v svrhu kritja državnih potreb.

Pokrajinski finančni dohodki so: del dohodkov iz državne imovine, dohodki pokrajinskih podjetij, dodatki na državne davke in samostojni pokrajinski davki, ki jih odredi pokrajinsko predstavništvo.

Vsi organi države, pokrajin in samoupravnih edinic so si dolžni drug drugemu pomagati v mejah svojega zakonskega delokroga. Pokrajinske vlade in njihovi organi so dolžni podpirati državno vladu v izvrševanju državnih poslov in tudi neposredno izvrševati njene navedbe v smislu državnih zakonov, v kolikor državna vlad ne bi imela za ta posel v pokrajinah svojih neposrednih organov. Država in pokrajine so dolžne dati odškodnino za izvrševanje prenešenega delokroga. Državna vlad zahteva od pokrajinskih vlad, da se iz vidika pokrajinskih interesov izjavijo o zakonskih osnovah, o nameravanih važnih odredbah državne vlade in o imenovanju državnih višjih uradnikov v pokrajini.

Javnopravne spore med državo in pokrajinami in med pokrajinami med seboj ter spore med njihovimi legislativami, kakor tudi spore o veljavnosti državnih in pokrajinskih zakonov rešuje posebno ustavno sodišče.

Za spore upravne narave obstoje upravna sodišča v vseh pokrajinah; vrhovno upravno sodišče je državni svet.

Na čelu pokrajinske vlade stoji namestnik, ki ga imenuje državni poglavar na 4 leta izmed treh oseb (kandidatov), ki jih predloži pokrajinsko predstavništvo. Pokrajinski namestnik ima čin ministra. Vse višje državne in pokrajinske uradnike imenuje državni poglavar na predlog ministra odnosno namestnika. Vojni minister mora biti civilna oseba. Vojaška obveza je splošna v obrambo domovine.

Rudniki se morajo socializirati; gozdovi poddržati. Agrarna reforma se prevede v smeri postopnega ukinitja veleposesev, od katerih se razdele njive in travniki med delovno ljudstvo. Gozdovi ostanejo državna last v upravi pokrajin. Državno imovino upravljajo pokrajine; dohodki se razdele po posebnem ključu na državne in pokrajinske. Ključ določi narodno predstavništvo. V trgovskih, industrijskih, obrtnih in gospodarskih podjetjih, ki zaposlujejo več kot 50 oseb, se ustanove obratni sveti z vplivom na vodstvo in upravo podjetja v svrhu postopne socializacije obratov vseh panog.

Zgodovinski razvoj delavskega stanu.

I. Večkrat slišimo mnenje, da še nikdar ni delavcu tako slaba predla, kakor v današnji dobi tovarn in strojev. Ako pa čitamo zgodovinske letopise in jih vprašamo za svet, dobimo drugačen, bolj tolažilni odgovor. Vse se razvija, vse navreduje s kulturo, tudi delavski stan. Zlasti pa se dviga razveseljivo tamo, kjer kažejo delavci smisel za skupnost in organizacijo, kjer navdaja tudi najprostejšega moža iz naroda socialna zavest in ponos na delo svojih rok.

Tri skupine so si iz pamtveka lastile posebne pravice v družbi; to so duhovniki, vojniki in trgovci. Iz njihove sredine se je razvilo plemstvo. Posamezniki, ki so jih odlikovale posebne telesne ali duševne zmožnosti, in cele družabne skupine so se na lasten način

povpenjale do vedno večje časti in moči ter kopičile v svojih rokah vedno večje dohodke in premoženje. V trdem eksistenčnem boju so stopale od stopnje do stopnje navzgor ter se posluževale pri tem čisto sile, goljufije in zlorabe. V »čas božjo« so ponarejali duhovniki listine, da si pomnožijo posestva. Vitezi so preganjali v imenu »pravice« kmete z njihovih zemljišč, jih zapirali in pobijali, ako so se branili. Trgovci so si množili premoženje z zvižajami in sleparijami, z oduštvom in čisto tudi s silo. Vsi so stremeli za edinim ciljem: utrditi si položaj za vsako ceno. Brezobzirno so tlačili ostalo množico, ter jo obvladovali večkrat le z ječami in smrtnimi mukami. Tako so nastale sčasoma večje politične in gospodarske enote, v katerih se je družba ločila v merodajne poveljnice in poslušne podložnike. Dasiravno pa nam predločuje zgodovina povsod v tako urejeni družbi vse polno rdet in po-tvor, je bilo vendar le tako mogoče

dvigati množico, jo vzgajati in pripravljati za bodočo svlado. Bridke izkušnje so izmordile zatirance ter jih silile k razmišljanju, k delu, boju in — končnemu uspehu.

Omenjene plemiške skupine so tvorile povsod le malenkosten odstotek naroda; ostala ogromna večina pa je živela običajno od pridelka lastnih rok. Mali kmeti, pastirji, gozdni prebivalci in rokodelci po mestih in trgih, iz katerih se je razvil pozneje srednji stan, nastopajo zdaj sami zda v stiku z nižjo stoječo delavsko plastjo. Srednji stan pride s časom tam v delno odvisnost od plemstva, mnogokje pa si zna obvarovati gotove svoboščine. Pri vsem tem pa nam predstavlja starokopitejši del družbe, ki se vse bolj krčevito drži svoje tehnike in svojega gospodarstva, kakor plemstvo, ki je vobče bolj dostopno napredku. V to svrhu pa potrebujejo aristokrati čimdalje več delavnih sil, ki jih priključujejo družinam in obratom. Velika dela

zahtevajo navodil in vodstva modrih in močnih ter zdravih adov ubogljivih in poslušnih. Le tako se morejo doseči pomembni politični in gospodarski uspehi. Zlasti pa je veljalo to pravilo v dobi priproste kulture. Delitev dela je neizogibno potreben člen v verigi družinskih razlik v svrhu gospodarskega napredka.

Ta delitev dela se kaže že od vsega početka v družini sami. Žene, sinovi in hčere, večkrat tudi oženjeni otroci in sorodniki, pozneje hlapi in dekle so delali, družinski glavarji pa ukazovali. Kjerkoli pa se je množilo premoženje, niso zadostovali delu družinski člani in redki prosti posli. Treba je bilo vedno več delavskih sil za vzdrževanje gospodarstva, vedno več ljudi je prihajalo v odvisnost. Tako je nastalo na eni strani premožno plemstvo, na drugi strani odvisno podložništvo. V še vse večji meri pa opazujemo pojav v zemljah, kjer so tekmovala različna plemena in ljudstva med seboj in kjer je za-

gospodovalo eno plemo nad drugim. Tam se je izcimila še vse hujša odvisnost med gospodarji in podjarmenci, kakor med pripadniki enega in istega roda. Tako je nastal povsod poseben razred poslušen aristokratskim krogom in uslužen njihovim organizacijam.

Družabni in gospodarski položaj služinskih krogov je našel svoj pravi izraz v sledečih ustanovitvah: 1. V suženstvu, 2. v nevoljništvu in 3. v prostem delu. Suženstvo ima svoj izvor že v družini, pozneje pa se je v povečanih obratih še poostroilo. Nevoljništvo izvira deloma iz delitve dela med skupinami enega in istega roda, deloma pa nastopa kot posledica podjarmljenja drugih plemen ter se kaže kot izpolnitev zemljiškega gospodarstva. Osebnostno prosto delo proti plačilu je uspeh novodobne osebne prostosti, pravne države, ki si jo je izvojevalo delavstvo po dolgih, nevarnih, žrtvopolnih bojih ter tvori temelj modernim podjetjem. (Nadaljevanje sledi.)

Tajinstveni morilec deklet.

(Pravica ponatisa pridržana.)

(Nadaljevanje.)

»Prav imaš, Molly. — Da, ona tega ne ve, toda prišlo ji bo na uho. Prebujenje iz ljubezenskih sanj bo zanjo grozno razočaranje.«

Ravno h hoče Molly odgovoriti, kar vstopi Edvard v sobo. Prijazno pozdravi obe dekletki ter ju obvesti, da naj se čimprej podata na Terror, ki bo čez nekaj časa že odplul, zlasti še, ker mož s krinko zelo priganja k odhodu. Bessy tudi Edvardu razodene svoje strašne sanje in slutnje, toda njegovi zgovornosti se kmalu posreči potolažiti svojo zaročenko. Z naglico spravita dekletki najpotrebnejše stvari skupaj ter se nato podata na Terror, Edvard pa odide k Jaku, da dobi nadaljnja navodila.

Dobro uro nato stopata tudi maskiraneč in Edvard po stopnicah, ki vodijo v obokano klet, kjer se Terror mirno ziblje na vodni gladini. — Kot vedno, tako je bilo tudi sedaj vse potrebno pripravljeno za daljšo odsotnost. Eliza in njen zanesljivi čuvaj sta edini osebi, ki ostaneta v zagonetni hiši. Pozorno motri mož s krinko svojo čudovito ladjo in iz oči mu žari ponos. Poda se na krov, kjer že čaka nanj Edvard. Zaklopna plošča se zapre za njima in s šumenjem se skrile Terror pod vodno gladino.

Tedaj pa se ponovno odpro vrata, ki vodijo iz obokane kleti. V odprtini se prikaže lep, toda ed strasti strašno sprehajen dekletki obraz. Bila je Eliza. Na kamenitih stopnicah stoji dvigne preteče svojo roko, iz oči ji sije maščevalno zadoščenje:

»Hahaha,« čuti grozno iz njenih ustnic, »Terror je odplul naravnost v žrelo smrti. Le še par ur, na odprtem morju, ko prično delovati sesalke, čaka njega in njegove potnike neizprosna smrt. In vsi, ki sem jih naravnost strastno sovražila: Edvard, Bessy, Tom, Molly, predvsem pa mož s krinko, zapadejo strašni smrti.«

»Tudi Jim! — Ah, — čemu mislim nanj! Sedaj sem svoj maščevalnosti zadostila. Eliza, doslej priprosta služkinja, se bo kopala v zlatu in razkošju; brezskrbno bo potekalo njeno življenje! Saj me vendar čakajo milijonski zakladi, ki postanejo v nekaj urah moja lasti!«

Hardyjeva lokavost.

Še predno je odplul Terror, je baron Hardy s svojim pomagačem Cliffordom odstopoval na Skotsko. Po svojem špijonu je baron dognal, da je William Morris za doli časa odšel iz Londona. To novico je seveda takoj sporočil detektivu Davisu, s katerim ima sedaj zelo živahne zveze.

Ne da bi čakal na Davisov odgovor, odstopi s Cliffordom na Skotsko, detektivu pa sporoči svoj novi naslov.

Ko dospo baron Hardy na cilj, se nastani zopet v hiši, kjer je prebil svoj oddih tekom poletja, ki je radi dobljenih udarcev z bičem zanj končal precej neslavno. V tej hiši torej baron prav nestrpno čaka na nadaljnji potek dogodkov. Ker se sam ne upa prikazati v okolici, odpošlje še takoj prvi dan svojega lopovskega pomagača v bližino Elleninega posestva na polzvedovanje. Zlasti mu ostro zabija, da mora predvsem skušati izvedeti, če se William Morris že nahaja v grajščini.

Pozno na večer šele se vrne Clifford s svojega izleta.

»No, kje pa ste se potikali ves dan?« neprijazno sprejme vstopivšega Clifforda. »Ali ne veste, kako željno in nestrpno čakam vaših poročil?«

»Seveda vem, vaše blagorodje, pomislite pa, da se mi je šele zvečer nudila prilika govoriti z enim od služabnikov in še to sem mogel doseči le z velikim trudom.«

»No?« vprašuje baron nepotrpežljivo.

»Do sedaj gospod Morris še ni dospel semkaj.«

»Kaj pravite? To je vendar nemogoče, kje pa naj bi bil?«

»Pa menda vendar ne mislite, gospod baron, da se mladi mož vozi edinole na Skotsko in da na kako drugo potovanje ne more oditi?« odvrne Clifford jedrnat kot bi bil že pripravljen na tako vprašanje.

Baron za hip osupne — seveda na kaj takega še misli ni.

»Ta je pa lepa, potem nama pač ne preostane drugega, kot da se vrneva v London.« Izpogovori konečno baron vidno nevoljen.

»Nikakor ne, vaše blagorodje, gospod Morris gotovo pride semkaj, le kedaj, tega mi služabnik ni mogel povedati. Pač pa mi je rekel, da so sobe zanj že pripravljene, iz česar je sklepati, da bo njegovo bivanje trajalo tukaj del časa.«

»Ah,« vzkligne Hardy in se globoko odahne, čuvši Cliffordovo novico, »zakaj mi tega niste takoj povedali, Clifford!«

»Mogoče je, da poteče še nekaj časa, predno dospo mladi Morris semkaj,« odvrne Clifford s hlinjeno udanostjo.

»Dobro, potem počakava tukaj,« odloči baron. »Ne zamudim itak ničesar, in če vi, — glas mi postane nenavadno mladosten — dragi Clifford, slučajno naletite na lepo kmečko deklico, ne bom prav nič nejevoljen, ako bo tako ljubezniva, da pride za par ur k meni na obisk. Tu na Skotskem

se menda vendarle ne boste ball zagonetnih zasledovalcev?«

»O ne, pred temi mi tu ni strah. Vse bom podvzel, da vašemu blagorodju pripomorem do nekaj res lepih večerov.«

»Pokažite torej, kaj znate. Postopajte pri svojem poslu previdno, da ne obrnete pozornosti nase! Ne maram, da bi se tu kdo spoditikal nad najinim početjem!«

Tako si je naša vse časti vredna dvojica sestavila načrt za svoje bodoče delovanje, ki naj bi celo ta tihi gorski kotiček spravilo iz njegove enoličnosti.

Naslednjega dne prejme baron Hardy pismo iz Londona.

»Ah — gotovo mi je pisal detektiv Davis,« de baron in takoj odpre pismo. »Prav radoveden sem, kaj mi poroča.« Nestrpno prične čitati:

Spoštovani gospod baron!

Vaše pismo, s katerim ste me obvestili, da je gospod Morris nenadoma odstopoval, sem prejel. Ker mi hišni oskrbnik, pri katerem sem se še enkrat oglašil, ni hotel ali ni vedel povedati, kam je odšel njegov gospodar tako nenadoma, in ker tudi gospod Morris ni upošteval moje prošnje, da naj ne odide preje iz Londona, predno ga še enkrat zaslišim, se je odločila policijska oblast za aretacijo gospoda Morrisa.

Prosim vas, spoštovani gospod baron, da takoj skušate dognati, če se nahaja gospod Morris na posestvu svoje sestrice. V tem slučaju ga dajte takoj aretirati in s pomočjo najbližje javne straže privedi v London.

Pričakujem nujno Vašega poročila.

Z odličnim spoštovanjem

E. Davis, detektiv.

Sedaj se je izpolnila njegova že toliko časa tleča želja. Da dobi lepo Ellen Morris v svoje roke, je samo še vprašanje časa. Kakor hitro pride mladi Morris, se takoj izvrši njegova aretacija in potem ni nobene ovire več, da izvede svoj pretekli zamisljeni naklep. Seveda pa mora Clifford odslužiti neprestano opazovanje življenja na Elleninem posestvu, da ga more takoj obvestiti o prihodu mladega Morrisa.

Hardy takoj odpiše Davisu in mu sporoči, da William Morris doslej še ni dospel, da ga bo pa o njegovem prihodu takoj brzojavno obvestil.

Pa tudi Ellen z mrzlično nestrpnostjo pričakuje svojega ljubimca. V svoji brezmejni radosti pač najmanj stokrat prečita pismo svojega Williama, s katerim jo obvešča, da naj v nekaj dneh pričakuje njegovega obiska. In Ellen s hrepenenjem čaka na njegov prihod. Topot ga ne bo pustila tako hitro oditi, trdno uverjena, da bo njeni očarajoči ljubezni uspelo, da ga pregovori k daljšemu bivanju ob njeni strani. Sladek, srečepolni smehljaj ji pri tej misli kroži okrog rožnatih rdečih ustnic. Morda ostane celo za vedno pri njej — na tako veliko srečo si skoro ne upa misliti —.

Zopet jo najdemo na njenem tako priljubljenem prostoru v romantični vrtni lopi, odkoder zamiljeno zre v deročo reko. Tedaj zlasti bližajoče se korake. Ko pogleda kvšku, stoji pred njo upravitelj njenega posestva, star, častitljiv mož, katerega radi njegovih dobrih lastnosti zelo visoko cenijo. Je njen stari stric ga je imel za svojega zaupnika. Ellen se pogosto in rada razgovarja z njim. Tudi sedaj ga prijazno povabi k sebi v lopo.

»V prav posebni zadevi prihajam danes k vam, milostna gospica,« prične upravitelj po uljudnem pozdravu.

Ellen se zdrzne.

»Ali se je kaj nenavadnega pripetilo, gospod upravitelj?«

»Kakor se pač vžame,« odgovori stari upravitelj. »Včeraj zvečer sem na nekaj prišel, kar me ni malo osupnilo.«

»Ali mi morete kaj bolj točnega povedati?« vpraša Ellen vznemirjeno.

»Da, gospica, saj radi tega prihajam. — Že nekaj dni se mi je vedenje služabnika Joba zdelo nekam čudno, zlasti pa je mojo pozornost vzbudilo njegovo ponovno povpraševanje pri ostalih uslužbencah, kdaj dospo gospod William!«

Ellen na lahko zardi, dočim upravitelj nadaljuje:

»Naravno, da sem postal vsled tega pozoren nanj. Moja nezaupljivost se je še povečala, ko mi kočijaž pove, da je videl Joba pogovarjati se z mestno oblečenim gospodom. Pri tem se je menda vedno na skrivaj oziral okrog sebe, da kočijaž ni vedel, kako naj bi si tolmačil njegovo skrivnostno vedenje.«

Ellen posluša upravitelja z vedno večjo pozornostjo.

»Tako sem vse potrebno ukrenil, da se Joba opazuje. In tako sem se včeraj zvečer sam podal na prežo ker je Job vedno ob določenih urah odšel iz grajščine. In res! Ne traja dolgo, ko pride Job iz gradu in se pri stranskih vratih spusti iz parka. Seveda sem mu sledil in ko sem se za grmovjem na tistem približal, sem res videl, da se Job živahno razgovarja z majhnim, dobro rejenim gospodom.«

»Res čudno!« ga nehote prekine Ellen.

»Seveda sem se takoj odločil. Ko se je hotel Job zopet skrivaj priplaziti v grad,

sem ga počeno prijel in mu tjavendan rekel, da sem ga zasačil pri njegovem lopovskem početju. Začetkoma je javkal in se hotel na vse mogoče načine izgovarjati, ko sem mu pa zapretil s takojšnjim odpustom iz službe, se je udal ter mi, kot sem uverjen, povedal golo resnico.«

»In kaj je rekel?« vpraša naglo Ellen.

»Job mi je povedal, da je tujemu gospodu, ki ga pa ne pozna po imenu, predvsem ležeče na tem, da takoj to izve, ko dospo gospod Morris v grad. Jobu je obljubil visoko nagrado, če ga takoj obvesti o prihodu milostnega gospoda.«

Mlada deklica prebledi. Težke misli ji roje po glavi.

Da se tukaj nekaj plete proti Williamu po dobro zasnovanem načrtu, o tem si je Ellen po vsem, kar ji je povedal upravitelj, docela na jasem; toda kaj? Zvičajnost barona Hardyja ji je dobro znana. Gotovo se hoče na kak način maščevati za udarec z bičem.

»Gospod upravitelj, vprašajte Joba, koliko mi je tisti tujec obljubil, če mu prinese zazeženo poročilo. Obljubljenega nagrado dobi Job od mene, če se zaveže, da tujemu gospodu ničesar več ne pove. Tudi je vse ostale uslužbence opozoriti, da se s tujimi osebami ne spuščajo v razgovor o zasebnih zadevah. Vsaka nepokorščina v tem pogledu se bo kaznovala s takojšnjim odpustom iz službe.«

Upravitelj se spoštljivo prikloni svoji gospodinji.

»Tako bom potrebno odredil, milostljiva gospica. Nepoklicane osebe niti besedice ne smejo več izvedeti!«

Ellen je zopet sama. Toda sedaj ni več na lepem obrazu srečnega in blaženega smehljaja, težke skrbi ji polnijo prsa. Uverjena je, da so skrivni sovražniki neprestano na delu, da ji iztrgajo njenega Williama za vedno in da potem tudi njo zapletejo v svoje nevidne zanke. Kaj neki prinese še bodočnost? —

Terror se potaplja!

Prihod tajinstvenega moža na Skotsko so znane nam osebe, na eni strani iskreno ga ljubeca Ellen in njena mati, na drugi pa njegov sovražnik baron Hardy, nestrpno in željno pričakovali, če prav so jih navdajali povsem različni občutki do njega.

Podmornica, čudovita ladja, v kateri je tajinstveni mož nastopil svojo pot v družbi udanjih mu tovarišev, se nahaja še v vodah reke Temze, kjer vozi zelo počasi in previdno pri medli dnevnih svetlobi. Radi velikanskega prometa na reki se naši potniki svoji vožnji ne morejo posluževati električne razsvetljave, ker bi luč pod vodno gladino mogla obrniti pozornost na čudovito ladjo.

Kot navadno sedita tudi sedaj mož s krinko in Edvard pri mizi v veliki kabini, kjer na podlagi morske karte dajeta smer podmornici. Od časa do časa dajeta povelja krmarju Tomu. — Obe dekletki, Bessy in Molly, se nahajata v svoji kabini, dobro vedo, da ne smeta motiti naših dveh znancev pri njihovem odgovornem poslu.

Ravnokar da mož s krinko po govorilu Tomu novo povelje. Takoj nato prične podmornica hitreje voziti. Temno valovje pa razsvetljuje daleč na okrog električna svetloba.

»Dospeli smo na morje,« de tajinstveni mož Edvardu. »Sedaj more Tom ladjo sam voditi, saj so mu morske proge ravnokar znane kot nama. Najino delo prične zopet, ko dospemo k izlivu reke Tayne v morje.«

Še enkrat se ozre na pripravo, ki kaže, kako globoko pod morsk gladino vozi Terror.

»Saj bi mogli nekaj višje pluti,« reče nato Edvardu, ki ravnokar pospravlja z mize morske karte in instrumente.

»Sesalke naj delujejo, dokler ne dam zopet znamenja,« se glasi povelje tajinstvenega moža, stoječega pri govorilu.

Takoj nato se začne monotono delovanje sesalk, ki odstranjujejo vodo iz zračnih celic. Ko izpogovoriča še nekaj besed z Edvardom, stopi tajinstveni mož zopet k pripravi, ki kaže globino, v kateri vozi podmornica.

»Kaj pa pomeni to?« zakriči naenkrat tako silno, da se Edvard ves stresse, »Terror pada vedno globlje!«

Edvard stopi takoj k instrumentu. Res, instrument kaže, da se nahaja podmornica že več kot sto metrov pod vodno gladino.

»Sesalni stroji naj delujejo s polno silo!« zakliče sedaj mož s krinko v govorilo.

Ladja se giblje, kot bi jo zibala orjaška roka nevidnega velikana. Cviljenje in ječanje električnih strojev postaja vedno močnejše. — Tajinstveni mož zopet stopi k instrumentu za merjenje globine. Edvardovega pogledu ne ostane prikrito, kako se tajinstveni mož pri tem zdrzne, potem pa z vso silo udari z nogo ob tla.

»Nahajamo se že tristo metrov pod morsk gladino. Terror ima razpoklino — shrambe za zrak se polnijo hitreje z vodo kot je morejo sesalke izmetati.«

Še enkrat vzame govorilo v roke.

»Vse stroje sklopiti s sesalkami, tudi rezervne kotle!« zakriči v prostor za stroje.

Ladja se vsled delovanja vseh strojev tem močnejše trese. Tajinstveni mož že zopet opazuje instrument. Nato se obrne k Edvardu in naglo izpogovori:

»Se se pogrezamo, toda zelo počasi — sesalke sedaj dozdevno izmečejo toliko vode kot jo udere skozi razpoklino v ladjo.«

»Toda — — — — —

Edvard se zaveda, da preti strašna nevarnost.

»Toda — — — — — prične nehote znova.

»Terror se ne sme še dalje potapljati,« de mož s krinko z glasom, ki prestraši Edvarda, »še nekaj sto metrov globlje in — — — — —

Mož s krinko obmolkne. Edvard upre vprašujoče vanj svoje oči.

»In Terror ne pride nikdar več na morsk površino,« se glasi zamolkel odgovor tajinstvenega moža.

Tudi Edvard si je takoj na jasnem o preteči nevarnosti.

»S plavanjem se moremo rešiti, saj hitro dospemo na površino. Tam naletimo na ladje, zlasti še, ker nismo daleč od brega,« odvrne Edvard naglo.

Čuden nasmeh kroži okrog energičnih ust zagonetnega moža.

»Dragi Edvard, že sedaj pritiska teža vode z mnogimi meterskimi stoti na podmornico. In ni je sile, ki bi bila v stanu odpreti pokrov nad vodom v njeno notranjost. Samo skozi prostor, določen za potapljače, bi bilo mogoče oditi iz ladje, pa tudi to je izključeno, ker bi preje vtonili, predno bi se nam posrečilo odpreti vnanja vrata.«

»Torej nam preostaja — — — — —

»Samo nada, da najdemo razpoklino in da se nam posreči zamašiti jo,« odvrne mož s krinko hladnokrvno. »Če nam to ne uspe, potem se potopimo na dno morja. Tam moremo še nekaj dni živeti, dokler ne porabimo zraka v Terrorju in potem — — — — —

»Potem?« ponovi Edvard.

»Potem se zadušimo!« zaključi mož s krinko svoj grozni govor.

Smrtne srage stopijo Edvardu na lice, vendar pa ostane miren, pripravljen na vse.

»Bessy, slutnje!« de tiho.

Mož s krinko postane pozoren.

»Ali se je vaša nevesta izrazila, da ima zle slutnje za to vožnjo?«

»Da, navdajala jo je neka vznemirjenost, katere si ni mogla raztolmačiti.«

Mož s krinko stopi zopet k instrumentu, potem pa reče Edvardu:

»Sedaj moramo pričeti z delom. Takoj pošljem možstvo v prostor za potapljače. Če je pa, česar se zelo bojim, razpoklina direktno v shrambah za zrak, potem — — — — —

Naslednjih besedi ne izpogovori, toda Edvard ve dovolj, potem ni nobene rešitve več.

»Ostanite tukaj, dragi Edvard, in opazujte v manjših presledkih instrument za merjenje globine. Notirajte si, za koliko smo se medtem potopili, dokler se zopet ne vrnem.«

Mož s krinko hitrih korakov odide iz kabine, kmalu nato začuje Edvard glasove in glasno šumenje na hodniku. Ko stopi pri instrumentu in si notra globočino, se odpro vrata, ki vodijo v sosedno kabino. — Mrtvaško bledega, toda odločnega obraza stopi Bessy v kabino.

»Edvard,« izpogovori Bessy z glasom, kot je mladi mož še nikdar ni slišal govoriti. »Edvard, vse sem slišala — — — — —

»Ah, Bessy!« vzkligne Edvard osupljen. Bessy stopi tik k njemu.

»Da, dragi Edvard, moja slutnja me ni varala, sedaj moramo umreti!«

»Ne izgubijte upanja. — Rešitev je še vedno mogoča!«

»Ne, dragi Edvard, vem — izgubljeni smo. Vendar pa ne tarnam, saj bova našla skupno smrt.«

»Bessy — — — — —

»Da,« nadaljuje Bessy prisrčno, »kljub bližajoči se smrti sem srečna; v tvojem objemu se ločim s sveta, na tvojem srcu, ljubček moj, bo zadnjikrat udarilo moje srce.«

»Oh, da bi bil vendar vstrajal pri tem, da bi bile vedne z Molly ostali doma,« vzkligne mladi mož napol obupan. »Jaz se ne bojim smrti, ampak da bi ti, dragica, tako lepa in mlada, že morala umreti, to me skoro spravi ob pamet.«

»Edvard, kako moreš tako govoriti! Ali misliš, da bi mogla ali hotela brez tebe živeti? Ako se ne bi vrnil ti, potem bi šla sama v smrt, to ti prisegam pri vsem, kar mi je sveto in drago!«

Edvard vroče poljubi svojo Bessy na tresoče se ji ustnice in stiskaje jo na svoje srce, pozorno motri globinsko merilo.

»Sedaj se zelo počasi pogrezamo v globino. Zato te rotim in prosim, Bessy, ne obupuj! Saj poznaš neukrotljivo energijo in odločnost tajinstvenega moža — on še ni izgubil upanja na rešitev!«

Biserne svetle solze se sedaj prikažejo na licu lepe Bessy, ki tako krčevito objemlje svojega ljubljene Edvarda, kot da bi ju že v nekaj sekundah za vedno ločila neizprosna smrt.

»Kje je Molly?« vpraša čez nekaj časa Edvard.

»Kot jaz je tudi ona slišala grozno vest. Blagodejna omedlevica jo je položila na divan.«

»Pojdi k njej, za naše življenje za enkrat še ni nevarnosti. Zraka imamo še dovolj na podmornici; zadostoval nam bo še več dni za življenje. Idi, dragica, mislim, da se zagonetni mož vsak hip vrne.«

V svoji skoro divji strasti Bessy vroče poljubi ustnice svojega zaročenca, nato pa omahuje in tarnaje odide v svojo kabino. Edvard ne ostane dolgo časa sam. Mož s krinko vstopi v kabino, ter z naglico preletj Edvardove beležke.

»Nisem se motil; neprestano se pogrezamo v morsk globočino. Sedaj sem izgubil vsako upanje na rešitev.«

Lahek vzkligne zadoni iz sosednje kabine.

»Ah — — — — — vzkligne mož s krinko s strahom,« deklici, — — — — — ali vesta za strašno nesrečo?«

»Da, vaše blagorodje, govoril sem z Bessy, ona je docela hladnokrvna in na vse pripravljena!«

»Da, Bessy je res pogumna deklica!« odvrne mož s krinko, »toda vsa odločnost nas ne more obvarovati smrti. Potapljači, od katerih ravnokar pridem, izjavljajo, da je nemogoče obdržati se ob straneh ladje ter razpoklino zamašiti. Da je to docela izključeno, uvidim tudi sam, ker ob gladkih železnih stenah ne more noben človek plezati, brez nje na rešitev bi se potopil v neizmerno globočino!«

»Jaz hočem poskusiti,« vzkligne Edvard po kratkem premisleku — »da, hočem to storiti, saj je to edina možnost za rešitev.« Iz sosedne kabine je zopet slišati zamolkel vzkligne in ropot, kot da se je nekdo zgrudil na tla. Vendar pa Edvard tega ne opazi.

»Samo enega moža potrebujem še kot pomočnika in nekaj žičnih vrvi, ki jih imam itak na podmornici. Vrhte vzamem s seboj železno ploščo in kavčuk. To bo zadoščalo, da zamašim za silo razpoklino, dokler ne najdemo primerne mesta za popolno reparaturo.«

»Kako? — Edvard, izvršiti hočete nemogoče, kar si nikdo ne upa, to hočete poskusiti?«

»Da, samo enega tovariša potrebujem,« odvrne kratko, a odločno Edvard.

»Od strojev ne morem proči,« de mož s krinko bolestno, drugače bi šel takoj z vami, toda kak pogrešek pri strojih more vse ugonobiti, — toda — — — — — jaz — — — — —

»Tu je mož, ki ga iščete,« zadoni nov glas med vrati. »Jaz grem z gospodom Edvardom, če je potreba tudi v pekli!«

Iznemadeno se obrneta tajinstveni mož in Edvard proti vratom, med katerimi stoji Tom — Terrorjev krmar.

Grozno in nevarno podvzetje.

Edvard se približa mlademu krmarju in mu stisne roko.

»Prav veseli me, da mi hočete nuditi svojo pomoč pri reševalnem delu. Toda sedaj hitro naprej — niti trenutka ne smeva izgubiti — takoj si morava nadeti potapljalisko obleko!«

Ko mlada moža že odhajata skozi vrata, kliče tajinstveni mož za njima:

»Edvard, plošče, ki jih potrebujete, da zamašite razpoklino, bom takoj pripravil. Pridete nazaj — predno si nadenete potapljaško čelado — saj morate tudi — — — — —

Ne da bi končal, obmolkne mož s krinko. Edvard in Tom izgineta že pri vratih.

»Kako blage in plemenite ljudi imam pri sebi,« šepče mož s krinko sam pri sebi; ko odpira z vso naglico različne predale, »z veseljem se žrtvujejo za moje koristi, mirne duše gredo v smrt — oh, če jima skoro neverjetna rešitev vendarle uspe — kraljevsko ju hočem nagraditi za njuno brezprimerno požrtvovalnost!«

Iz predalov vzame nekaj jeklenih plošč, ki so na eni strani na debelo prevlečene s kavčukom, jih položi na mizo in nato vtakne v platneno torbo.

»Tako — to je vse, kar potrebujeta. Medtem moram pa paziti na stroje — proti smrti se hočem boriti do zadnjega hipa. Če se nam rešitev ne posre

sprejete na V. rednem strankinem sboru NSS, ki se je vršil 23. marca 1924 v Ljubljani.

Naznanilo.

Podpisana zadruga je že v jeseni predreda leta napovedala, da bo mogla oskrbeti svoje člane z izgotovljenimi oblekami in blagom, izgotovljenim perilom in platnom, in to za moške in ženske, dečke in deklice. — V zadrugi so na ogled vzorci navedenega blaga, kjer ga lahko vsak član naroči. Zadruga zbira naročila in uvede v najkrajšem času skupno naročbo direktno v tovarne. Tovarne oddajo blago zadrugi in ta razdeli določeno množico na člane naročnike. — Sprejeto blago se plača v gotovini ali pa da zadruga kredit proti pogojem in za gotovino določenim obrestim, največ na 10 (deset) mesečnih obrokov. — Na ta način je mogoče, da dobe člani zadruga oblake, blago, perilo in platno, tudi če plačujejo na obroke, od 30 do 50% cene kot v trgovinah. — Član zadruga postane lahko vsakdo, kdor podpiše pristopno izjavo in vplača v gotovini ali z izposojilom delež 50 Din, ki so last člana in ki se obrestuje po zadrugi pravilih. — Le s koncentracijo konsumentov bomo prišli do cenežje robe, ker je tovarnam omogočeno, da oddajo svoje produkte po eni ceni, ne glede na direktnemu konsumentu. Kdor se za stvar zanima, naj pride ob uradnih urah t. j. vsak dan razen sobote med 18. in 19. uro (zvečer) in vsako nedeljo med 9. in 11. uro popoldne v zadrugne lokale: Maribor, Frankopanova 17 (desno). — Jugoslovanska hranilnica in posojilnica r. z. o. z.

Nova iznajdba. Na Švedskem je baje iznašel strokovnjak za radiobrzjav nov sistem brzjavljanja, po katerem se lahko v eni minuti odda 400 besed.

Gospodarska kriza v Avstriji je prišla do izraza na letošnjem dunajskem sejmu. Še nikdar ni bila taka stagnacija v kupcih s predmeti železne in sploh kovinske industrije. Tovarne nimajo dela in so v skrbeh. V skrbeh je pa tudi kovinarsko delavstvo, ki se nahaja ravno v meznem gibanju, ker s sedanji zaslužki ne more izhajati. Ta gospodarska kriza je silen udarec za delavstvo. Ne samo, da delavstvu ogroža vsak uspeh v meznem boju, ogroža mu sploh zaposlenost. Tovarne ne bodo samo odklo-

nile vsake zahteve za zvišanje mezd, ampak bodo zahtevale še znižanje, oziroma ustavile obrate. Brezposelnost se bo še povečala in nastala bo konkurenca, kdo bo delal za manjšo plačo. — Seveda je to pojav, ki bi enkrat moral priti in ki bi ga moralo ljudstvo pozdravljati. Toda vprašati se moramo, jeli ta pojav sedaj naraven, je že to ona pričakovana reakcija? Mi smo mnenja, da ne! Oni čas še ni tu in zato morajo biti vzroki pomanjkanja dela drugač. — Izigravanje držav drug proti drugi, pri čemur igra najvažnejšo vlogo velekapital, ki zasleduje svoje posebne tajne cilje, svetovna korupcija, nezmožnost raznih drž. uprav in pa zlobnost visokih državnikov, so pospešili nastop te reakcije. To pa z namenom, da kapital še bolj razbije in ubije delavske vrste in si jih napravi za desetletja neškodljive. Od delavstva samega je odvisno, bo li ta peklenški naskok na njegove pravice uspel, ali ne!

Dva roparska umora. Pri Kamniku je 20. t. m. umoril 43-letno vdovo Marijo Sever iz Savelj pri Ljubljani neki berač iz Prevoj na jako perfiden način. Zvalil jo je tja, da kupi kravo. Berač se ji je ponudil za mešetarja in spremljevalca. V nekem gozdu jo je napadel, ubil in oropal. Žena zapušta 4 otroke. — Morilec je aretiran.

V Družinski vasi pri Novem mestu pa se je dogodil 24. t. m. dvojni umor. Mladega posestnika Ivana Ramuta so našli jutraj mrtvega pred hišo, njegovo ženo pa v veži za vratmi. Morilec je oropal Ramuta za 20 tisoč kron. — Vse v znamenju časa!

Morskeva velikana so ujeli ribiči v Južni Afriki. Orjak je posebne vrste in pravijo, da je morski slon. Žival je 6 metrov dolga, meri preko života 4 metre in tehta 2000 kg.

— Čevlje kupujte od domačih tovarnov trdke Peter Kozina et Ko., z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Razno.

Prvi prebivalci kopne zemlje.

V vodi je nastalo prvo organsko življenje na zemlji. Pusto in dolgočasno je bilo takrat, če bi današnji človek prišel na svet, ki bi bil v enakem razvojnem stadiju, ne bi umrl steno radi pomanjkanja hrane, ampak tudi radi pomanjkanja kisika in radi strašnega dolgočasa. Ni eni strani velikanske morja, na drugi žalostne kamnite in puščene pušave, na katerih ne raste nobeno drevo, nobena cvetlica, nobena trava, noben najmanjši mah ali lišaj. Takrat, bilo je to v prvi znani dobi zemeljske zgodovine, so bile prve primitivne živali in rastline skrite v temini morja. Komaj počas so se dvigale proti površju, hrepenec po toploti in svetlobi. Tudi pa, ko so prve alge prodrele do gladine, so komaj opazile nebeški blagoslov solca in zraka in ker vdičavajo rastline dušik in ne kisik, so se končno dvignile tudi iznad vode, kjer je bilo dihanje lažje. Zale so na obrežje in tu so se vtaborile v vlažni zemlji, od koder so pričele polagoma prodirati po strugah rek in potokov v notranost. Nov način življenja jim je odpiral tudi nove možnosti razvoja. Oblike dušika in solne svetlobe in toplote je vplivalo na njihovo rast. Zale so pogostejši bohotnejši in se polagoma delile v razne sorodne skupine. Milijone in milijone let je trajal ta razvoj, dokler ni rastlinstvo popolnoma osvojilo vseh kopnih naše zemlje.

Rastline so bile torej prvi organski prebivalci kopne zemlje. Živali so prišle za njimi iz vode komaj milijone let pozneje. Katera žival je prišla prva seveda ne vemo in nikdar ne bomo vedeli, zdi pa se, da so prvi zastupili vodo predhodniki naših stonog, pajkov, škorpionov in insektov. Tudi nje je izvalila iz vode solčna toplota in luč in kisik, katerega so pripravile rastline s svojim izdihavanjem. Prvi izleti iz vode na kopno so bili le kratki, na življenje v vodi navajene živali so se kmalu zopet vrstile nazaj, tekoni generaciji pa so nekateri že popolnoma opustili vodo in ostale definitivno na kopnem. Ravno teh živali zasluha pa je, da so prišle za njimi še druge, ki so postale odločne za bodoči kolosalni razvoj kopnega živalstva in — človeka. Te živali so bile prvi vretenčarji — ribe. Kakor današnje, tako so se tudi tedanje ribe, ki so na bde v ostalem dokaj različne od sedanjih, poigravale na topli površini vode ob obrežju in ko so opazile, kako lezejo po progu razne živali, so se zagnale tudi proti njim — iz vode. Nekateri so se stalno lotile tega načina preživljanja in vsled vedno pogostejšega skakanja iz vode, so se polagoma teko velikanskega števila let, razvile tako, da so lahko

dihale v vodi in na kopnem, to je s škrgami in s pljuči. Pričele so delati tudi že dalje izlete na kopno, pri čemur so uporabljale svoje peruti kot noge. Ena vrsta takih rib živi še danes v Avstraliji (ceratodus).

Ščasoma so nekatere teh rib popolnoma zapustile vodo in ostale na suhem. Nov način življenja jih je silil k novemu telesnemu razvoju. Nerodne plavutaste noge so se prilagodile loji na suhem in postale prave noge, kakršne imajo še danes razni močaradi. Tako so nastale prve amfibije, ki so se dalje razvile v reptile, ki so kot taki dosegli svoj najvišji razmah v jurski dobi, ko so obvladovali svet razni zmajeviti krokodili ogromnih dimenzij. Hrepenenje po solncu pa je gnalo te prve štirinožce tudi še višje od tal, na drevesa in postali so plezalci. Nekateri so se ščasoma privadili plezanju po drevesih tako, da so sploh ostali na drevu in iz teh so se razvile v milijonih let pod različnimi vplivi prehrane in temperature najrazličnejše višje plezalke, med katero spadajo tudi opice. Brez dvoma se je na isti način razvijal tudi človek. Marsikomu se zdi še danes neverjetno, da bi se kaka povodna žival mogla preseliti na kopno, še bolj neverjetno pa bi se morda zdelo obratno in vendar imamo med živalstvom tudi tak slučaj. Morska krava, ki je danes že riba, je v neposrednem sorodstvu z našo govejo živaljo in s slonom! Prad milijoni let je ta žival živeła na suhlini, na afriški celini in hodila po štirih nogah. Vrnla se je polagoma zanj v vodo in danes nima več nog in diha mesto s pljuči s škrgami! Tako silno vpliva na konstrukcijo telesa sprememba načina življenja. Za popolno preobrazitev pa so potrebni seveda milijoni in milijoni let. V vodi je bil prvi začetek življenja, iz vode je prišlo vse, kar danes vdihamo čisti zrak kopnine.

Za kratek čas.

Sodnik: Zakaj ste ukradli zapestnico iz zlatarjeve izlozbe?

Obtoženec: Vidite, gospod sodnik, v izlozbi je visela tablica z napisom »porabite priliko! Jaz se temu nisem mogel upirati in sem priliko porabil.

Prvi: Poznam moža, ki vam je popolnoma enak, tako da vaju ne bi lahko razločil.

Drugi: Za božjo voljo, pa mu menda niste dali onih 20 mark, ki sem vam jih jaz pred par dnevi posodil?

ZGODNJE SPOZNANJE.

Katehet: »Kdor je priden in dela dobro, pride v nebesa. No, Ivo, povej, kaj se zgodi s tistim, ki dela hudo?« — Odvetnikov sinček: »Tega pa moj oče zagovarja.«

NEUMESTEN NASVET.

Zenitovanjski mešetar (ko si je bil nekaj zabeležil): »Samo še eno: koliko ste stari?« — Gospodična: »25 let.« — Mešetar: »Z mirno vestjo lahko 5 let odbijete.« — Gospodična: »Oh, to sem že storila.«

Gospodarstvo

Koliko je vreden dinar?

	Ta teden	Prejšnji teden
100 švic. frankov stane	1405.—	1415.—
100 franc. frankov	437.5	415.—
100 laških lir	349.5	342.5
100 čeških kron	235.5	237.5
1 milijard nem. mark	—	—
100 poljskih mark	0.0028	0.0028
100 avstrijskih kron	0.1145	0.1165
100 ogrskih kron	0.122	0.105
100 bolg. levov	58.307	62.5
100 dolarjev	307.5	3180.—
100 angl. funtov	34840.—	34780.—

27. marca 19. marca, švicarskih frankov

	je stalo 7.10	7.15
100 franc. frankov	31.4	29.45
100 laških lir	25.—	24.25
100 čeških kron	16.825	16.76
1 milijard nem. mark	—	—
100 poljskih	0.0002	0.0002
100 avstrijskih kron	0.00815	0.00815
100 ogrskih	0.0085	0.0085
100 bolg. levov	4.15	4.15
100 dolarjev	578.75	580.75
100 angl. funtov	2486.—	2493.—

Odgovorni urednik Anton Brandner.

Tisk »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Izdaja konzorci »Nove Pravde«.

Za nakup pisarniških in šolskih potrebščin se priporoča trdka

M. Tičar,

LJUBLJANA.

Priporoča se trdka

JOSIP PETELINC

LJUBLJANA, Sv. Petra nasip 7.

Blizu Prešernovega spomenika.

Najboljši šivalni stroj Grätzer v vseh opremah za rodbinsko rabo in Adler za obrtniško rabo. Istotam potrebšchine za krojače, šivilje, čevljarje, sedlarje, toaletne vezarje, kravate, žipke, nogavice, razne bombaze, sukance, svilu v niti, jedilno orodje, alpske, aluminij, žlice, vilice, noži, škarje, britve, razne palice, nahrbtniki, igle za vse sisteme šivalnih strojev ter njihovi posamezni deli. Popravila šivalnih strojev se sprejmejo. Pouk v vezanju, krpjenju perila in nogavic na stroje brezplačno. Večletna garancija za šivalne stroje. Postrežba točna.

Cene najnižje.

Jugoslovanski kreditni zavod

v Ljubljani, Marijin trg št. 8., reg. zadr. z o. z.

sprejema vloge na knjižice in plača čistih

7%

obresti brez odbitka rentnega in invalidskega davka. Za večje in stalne vloge kakor tudi za vloge v tekočem rač. obrestovanje po dogovoru.

Podeljuje kratkoročne trgovske in personalne kredite najkulantneje.

TRGOVSKA BANKA D. D., LJUBLJANA

Dunajska cesta št. 4

(v lastni stavbi).

Kapital in rezerve Din 17.500.000.

Izvršuje vse bančne posle najtočneje in najkulantneje.

Brzjavljavi: Trgovska. Tel.: 139, 145, 458.

Podružnice:

Maribor
Novo mesto
Rakek
Slovenjgradec
Slovenska Bistrica

Ekspoziture:

Konjice
Meža - Dravograd

O. BERNATOVIC

Konfekcijska trgovina

Ljubljana, Mesni trg 5.

Oglašajte

v

NOVI PRAVDI!

Cenj. dame in gospodje!

Vse kar prinaša današnja moda, se izdeluje po meri v krojačnici za dame in gospode trdke

Brata Brunskole

Ljubljana, Zidovska 5.

Istotam vsakovrstni lastni konfekcijski izdelki, modni predmeti, srjace, kravate itd.

Po najbolj konkurenčnih cenah!

Štefan Ferant

urar državnih železnic

Celje, Dečkov trg št. 3

priporoča svojo urarsko in zlatarsko obrt. — Cene solidne.

Očala, ščipalci

ure, zlatino najboljše kupite pri

Fr. P. Zajec,

izprašan optik in urar

Ljubljana, Stari trg št. 9.

Stekla natančno po zdravniških predpisih.

AVTO-VOZI

BREZ BENCINA!

JUGO-HAG

LJUBLJANA

BOHORICEVA 24

TELEFON 560

Tone Maigaj

Pleskar za stavbe in pohištvo, lakiranje vozniških koles v ognju. Sobni slikar. Specijalni oddelek za črkoškarstvo na steklo, pločevino, zid, les itd.

Delavnice: Kolodvorska ul. 6, Celovška cesta 121.

Naročila se sprejemajo v Kolodvorski ulici št. 9.

IVANA ZORKO, Ljubljana

Sv. Jakoba nabrežje 33

kupuje in prodaja vsakovrstno starino.

Trboveljski premog in drva

dobavlja

Družba ILIRIJA, Ljubljana, Kralja Petra trg 8.

Telefon 220. Plačilo tudi na obroke. Telefon 220.

KUPIM tudi posamezne številke:

Novice 1. 1843—1866, Slovenska Bčela 1850—1853, Sl. Glasnik, Zora, Kranjska Čbelica 1.—5. zv., Zvon 1870—1880, Ljublj. Zvon 1881—1895, Kres, Slovan 1884—1887, Vesna, Brencelj, Rogač, Škrat in Palček.

Ponudbe: antikvariat — knjigarni

Hinko Sevar, Ljubljana, Stari trg 34.

Parna pekarna Jean Schrey

nasl. Jakob Kavčič, Ljubljana

naznanja, da ima vsak dan

sveže in pristne preste.

Telefon št. 158.

Za Veliko noč

so ravno kar došli DAMSKI in DEKLIŠKI SLAMNIKI po najnižjih cenah. Prevzem tudi popravila.

Minka Horvat, modistka

Ljubljana, Stari trg št. 21.

Prvorazredni moderni brzopisalni stroj

Stoewer - Record

Vrhunec finomehanike! Zastopstvo:

Lud. Baraga,

Ljubljana, Šelenburgova ul. 6/1.

Jadranska banka, d. d. Beograd

Delniška glavica: Din. 60.000.000 Centrala (začasno) Ljubljana Rezerve: Din. 32.515.000

Podružnice:

Beograd	Dubrovnik	Korčula	Ljubljana	Sarajevo
Bled	Ercanovi	Kotor	Maribor	Split
Cavtat	Jelsa	Kranj	Metković	Šibenik
Celje	Jesenice		Prevalje	Zagreb

Naslov za brzjavljavi: JADRANSKA

Amerikanski oddelek — Potniški urad

INOZEMSKA ZASTOPSTVA: ITALIJA: Banca Adriatica, Trst, Opatija, Zadar. AVSTRIJA: Adriatische Bank, Dunaj. JUŽNA AMERIKA: Banco Yugoslavo de Chile, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Porvenir, Puerto Natales.

AFILACIJA: Frank Sakser State Bank, 82 Cortland St. New York City.

Banka ima prvovrstne zveze v vseh glavnih mestih sveta in se peča z vsemi bančnimi posli.